

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1895. Andra Kammaren. N:o 25.

Måndagen den 1 april.

Kl. 7 e. m.

§ 1.

Till kammaren hade inkommit följande två protokoll, som upplästes:

År 1895 den 1 april sammanträdde kamrarnes valmän för att jemlikt 71 och 73 §§ riksdagsordningen utse Riksdagens fullmäktige i riksbanken jemte suppleanter för dem; och befunnos efter valförrättningarnas slut hafva blifvit utsedde till:

Ordförande:

f. d. statsrådet *Per Jakob von Ehrenheim* med 48 röster.

Öfrige fullmäktige:

filosofie doktorn <i>Johan Wolter Arnberg</i>	med 48 röster.
riksdagsmannen <i>Sixten Gabriel von Friesen</i>	" 48 "
f. d. stadsmäklaren <i>Tom Liljewalch</i>	" 48 "
riksdagsmannen <i>Henrik Ragnar Törnebladh</i>	" 48 "
riksdagsmannen <i>Olof Jonsson i Hof</i>	" 46 "
riksdagsmannen <i>Robert Almström</i>	" 43 "

af hvilka genom lottning bestämdes skola afgå:

under år 1896.....	herrar	<i>O. Jonsson</i> och <i>S. G. von Friesen</i> ,
" " 1897	"	<i>T. Liljewalch</i> och <i>R. Almström</i> ,
" " 1898	"	<i>J. W. Arnberg</i> och <i>H. R. Törnebladh</i> .

suppleanter för ett år:

öfverstelöjtnanten <i>Oscar Waldemar Falkman</i>	med 48 röster,
grosshandlaren i Stockholm <i>Hjalmar Horngren</i>	" 45 "
advokatfiskalen <i>Karl Hjalmar Abraham Nehrman</i>	" 45 "

sedan ordningen mellan de båda sistnämnda, hvilka erhållit lika antal röster, blifvit genom lottning bestämd.

Anders Persson.

Chr. Lundeberg.

G. Rudebeck.

Axel Vilh. Ljungman.

År 1895 den 1 april sammanträdde kammarens valmän för att jemlikt 71 och 73 §§ riksdagsordningen utse Riksdagens fullmäktige i riksgäldskontoret jemte suppleanter för dem; och befunnos efter valförrättningarnas slut hafva blifvit utsedde till:

ordförande:

generaldirektören *Frans Albert Andersson* med 47 röster,

öfrige fullmäktige:

riksdagsmannen <i>Otto Magnus Höglund</i>	med 48 röster,
riksdagsmannen <i>Johan Johansson</i> i Noraskog	" 48 "
riksdagsmannen <i>Oskar Wilhelm Odelberg</i>	" 48 "
riksdagsmannen <i>Per Samzelius</i>	" 48 "
riksdagsmannen <i>Edvard Sederholm</i>	" 48 "
vice talmannen i Riksdagens Andra Kammare <i>Gustaf Fredrik Östberg</i>	" 46 "

af hvilka genom lottning bestämdes skola afgå:

under år 1896	herrar <i>J. Johansson</i> och <i>G. F. Östberg</i> ,
" " 1897	" <i>E. Sederholm</i> och <i>O. M. Höglund</i> ,
" " 1898	" <i>O. W. Odelberg</i> och <i>P. Samzelius</i> .

suppleanter för ett år:

kamreraren <i>Erik Wilhelm Lilliesköld</i>	med 47 röster,
kanslisekreteraren <i>Carl Johan August Wall</i>	" 46 "
riksdagsmannen <i>Carl Nyström</i>	" 32 "

Anders Persson.

Chr. Lundeberg.

G. Rudebeck.

Axel Vilh. Ljungman.

Jemte det protokollen lades till handlingarne, beslöt kammaren, att Riksdagens kanslideputerade skulle genom utdrag af protokollet

om dessa val underrättas för afgifvande af förslag till såväl förordnanden för de valde som skrifvelse till Konungen med anmälan om de försiggångna valen.

§ 2.

Föredrogos, hvar efter annan, och hänvisades till statsutskottet Kongl. Maj:ts på kammarens bord hvilande propositioner till Riksdagen:

angående jordafsöndring från indragna militiebostället Gettnabo n:o 1 i Kalmar län;

angående försäljning af kronan tillhöriga halfva gården n:o 71 med halfva tomten n:o 127 a inom kvarteret Stor- och Vretroten m. m. i Arboga;

angående utvidgning af Vexiö hospitals område; samt om anordnande af bageri och bryggeri vid Vexiö hospital.

§ 3.

Föredrogos och bordlades för andra gången:

konstitutionsutskottets utlåtanden n:is 10, 11, 12, 13 och 14;

statsutskottets utlåtanden n:is 45 och 46; samt

sammansatta banko- och lagutskottets utlåtande n:o 2.

§ 4.

Till kammarens afgörande förelåg till en början bevillningsutskottets betänkande n:o 14, angående villkoren för tillverkning af bränvin.

Punkten 1.

I en inom Första Kammaren väckt motion, n:o 16, hade herr grefve *J. De la Gardie* hemställt:

att Riksdagen ville för sin del besluta följande tillägg till § 10 mom. 2 i gällande kongl. förordning af den 10 oktober 1890 angående villkoren för tillverkning af bränvin:

Vid uttagning från nederlag gäller den skatt, som blifvit bränvinet påförd uti den under tillverkningsrätten förda afräkningslängd, och att § 12 mom. 1 får följande lydelse:

Af bränvin, för hvilket tillverkningskatt ej blifvit erlagd i ränteri eller påförd allmänt nederlag, skola etc.

Angående tillägg till § 10 mom. 2 och § 12 mom. 1 i gällande förordning angående villkoren för tillverkning af bränvin.

Under förevarande punkt hemställde emellertid utskottet, att motionen icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Angående
tilllägg till
§ 10 mom. 2
och § 12
mom. 1 i gäl-
lande för-
ordning
angående
vilkoren för
tillverkning
af bränvin.
(Forts.)

Efter föredragning af punkten anförde:

Herr O. Persson i Rinkaby: Herr talman, mine herrar! Det skulle vara ett föga tacksamt ämne att söka här i kammaren försvara en motion angående bränvinstillverkning, och jag skall därför icke tillåta mig att göra något yrkande i motionens syfte, men med anledning af nämnda motion skall jag dock anhålla att få yttra några ord.

I förbigående kan jag nämna, att i den valkrets, som jag tillhör, hvilken omfattar 15 socknar, och der det finnes minst lika många brännerier, endast ett, såvidt jag vet, bedrifves af enskild egare, under det att alla de öfriga äro grundade på det s. k. andelssystemet, i det att 20 å 30 personer vid dem bedrifva tillverkningen. Den kan således i detta fall icke blifva beroende på en enskild spekulation, utan alla bränna hufvudsakligen sina egna produkter, och då de under tillverkningstiden således kanske endast komma att bränna ett enda dygn, inlägga de sin gröda i ett dygns tillverkning, hvarför skatten uppgår till 12- å 1300 kronor. Detta spelar en stor roll för den mindre hemmansegaren, som icke har något förlagskapital och således icke i förväg kan betala bränvinstillverkningsskatten. Han måste till följd deraf uppgöra kontrakt och försälja sitt bränvin i förväg, redan innan det blifvit tillverkad. Men det kan inträffa förhållanden, då det uppstår motstånd från köparnes sida, eller något annat förhållande, som gör att tillverkaren icke kan sälja sitt bränvin, och under sådana omständigheter nödgas han lägga bränvinet på nederlag. Om nu en förhöjd skatt, som vid hvarje riksdag ifrågasättes, skulle tillämpas på en sådan enskild tillverkning under ett enda dygn, så skulle bränvinstillverkaren kunna lida en förlust på 100 å 150 kronor, utan att den ringaste spekulation förelegat.

Häraf framgår alldeles tydligt, att det är allenast de större bränvinstillverkarne, som skulle erhålla fördel af ett stadgande i motionens syfte, utan äfven de mindre skulle deraf tillskyndas en efter deras förhållanden betydlig förmån. De större förstå nog att rangera sina affärer på bästa sätt. Om de icke få sälja sitt bränvin, kunna de belåna detsamma i en bank och på sådant sätt skaffa tillräckligt med penningar för att sedermera kunna lösa ut det från nederlaget. För dem inträffa således sällan förhållanden, hvarunder de drabbas af förlust, och således hafva hvarken de eller staten den ringaste fördel af att undanröjda här ifrågavarande olägenhet.

Såsom utskottet nu motiverat sitt afslag, vill det synas som om utskottet på visst sätt gillade motionen. När utskottet säger, att Riksdagen, på sätt motionären erinrat, vid föregående tillfällen, då höjning i bränvinstillverkningsskatten egt rum, från sådan höjning undantagit på nederlag liggande bränvin, så skulle man nemligen kunna tänka sig, att utskottet varit af den mening, att Riksdagen fortfarande skulle behandla bränvinstillverkarne på samma sätt som den hittills gjort, men härför finnes icke den ringaste säkerhet. Man torde dock icke kunna anses gå statens intressen för när, om man vill söka förhindra ett sådant lotteri, som med nuvarande anordning

kan inträffa. Ingen vet, om skatten, när den skall tillämpas, uppgår till samma belopp som vid tillverkningstidens början. Kunde det förhållande existera, att den förhöjda skatten finge tillämpas från den 1 oktober, så skulle intet brännvin ligga på nederlag. De stora tillverkarne gör det nuvarande sättet för beskattningen ingenting, och det är hufvudsakligen de, som förtjena på denna spekulation.

Såsom jag förut nämnt, har jag icke något yrkande att framställa, ty ett sådant skulle naturligen icke tjena till någonting, men jag har velat uttala detta såsom ett bevis på att det icke är uteslutande de stora bränvinstillverkarne, som hafva fördel af en sådan förändring, som här ifrågasättes uti föreliggande motion.

*Angående
tillägg till
§ 10 mom. 2
och § 12
mom. 1 i gäl-
lande för-
ordning
angående
vilkoren för
tillverkning
af brännvin.
(Forts.)*

Herr Jansson i Krakerud: Jag var icke i tillfälle att höra fullkomligt, hvad den förste talaren yttrade, men om jag icke fattade honom origtigt, så gick han ut från den synpunkten, att det skulle vara bra för bränvinsbrännarne, om de kunde tillförsäkras rätt att få hafva sitt brännvin på lager obeskattadt, oberoende af huru Riksdagen höjde skatten på brännvin. För min del erkänner jag, att det vore naturligtvis bra för bränvinsbrännarne, och underligt nog har också Riksdagen beviljat dem denna rätt vid åtskilliga tillfällen. Men man är nu mera icke nöjd med ett sådant förfaringsätt, utan man önskar att få detsamma i lag fastslaget för att slippa lefva i en viss oro och fruktan för att Riksdagen icke alltid skulle tillämpa en sådan princip. För min del har jag icke hyst den äsigten inom utskottet, som den siste ärade talaren tycktes läsa mellan raderna, nemligen att Riksdagen alltid skulle komma att tillämpa en sådan grundsats. Jag kan icke finna, att bränvinstillverkningen är något ädlare och bättre företag än andra, för hvilka man höjer beskattningen t. ex. genom tullar. Nu vill naturligtvis icke motionären eller den siste ärade talaren, att det, som vid en tullförhöjning ligger på nederlag, skall få vara importeradt till landet utan erläggande af den högre tullafgift, som Riksdagen bestämmer. Om importörerna finge det så, skulle det naturligtvis vara lika bekvämt för dem, som det skulle blifva för bränvinsbrännarne efter motionärernas förslag, och då skulle de äfven slippa att lefva i oro och spänning. Om de vore visse på att tullarne icke skulle tillämpas på de saker, som de hafva på nederlag, såsom socker, kaffe, spannmål etc., så skulle de komma i likadan ställning som den, hvilken bränvinsbrännarne skulle få, om de blefve tillförsäkrade den frihet, som motionärerna påyrkat. De skulle då blifva i tillfälle att importera varor och lägga dem på nederlag och efter hand taga ut dem och slippa att betala den högre tullsatsen. Jag tror icke, att Riksdagen bör fatta beslut i sådant syfte. Ty när man höjer en skatt på brännvin eller äsätter en högre tull på importerade varor, så är det väl staten, som skall draga nytta af den, men icke den enskilde spekulanten.

Jag tror tvärtom, att en lagstiftning i detta hänseende borde gå i motsatt riktning, att Riksdagen borde i bränvinsförordningen fastslå, att allt brännvin, som ligger på lager, skall beskattas efter den högre skatt, som Riksdagen kan besluta, så att det måtte blifva likhet

Angående
tillägg till
§ 10 mom. 2
och § 12
mom. 1 i gäl-
lande för-
ordning
angående
vilkoren för
tillverkning
af bränvin.
(Forts.)

mellan bränvinstillverkare och importörer af andra saker. Jag tror, att staten icke mera borde utsätta sig för att förlora på bränvinstillverkare än den utsätter sig för att förlora på de personer, som importera från utlandet annat gods. Ty då man går ut från den synpunkten, att man höjer skatten på bränvin, så, om man ock gör det i nykterhetens intresse, är väl äfven meningen, att staten skall hafva fördel deraf, och icke att enskilde skola få någon oskäligen vinst på sin handtering.

Jag får således yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Jönsson i Gammelstorp: Jag skall icke upptaga kammarens tid med att besvara den föregående talaren; jag vill endast framhålla, att erfarenheten vid föregående tillfällen har visat, att en tillämpning genast af den högre skatten skulle komma att drabba endast några få nederlagsegare, de minst kapitalstarka, och någon synnerlig vinst skulle derigenom icke komma att uppstå för staten.

Jag ber att få uttala min sympati för motionen.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad samt efter af herr talmannen i sådant afseende gifven proposition, biföll kammaren utskottets hemställan.

I *punkten 2*, som härefter föredrogs, hemställde utskottet, att en inom Andra Kammaren af herr *Ola Bosson Olsson* väckt motion, n:o 101, om förhöjd tillverkningskatt för bränvin, som tillverkas af majs, ris eller andra slag af råämnen, som äro af beskaffenhet att inom riket icke allmänna alstras, samt mjöl af alla slag m. m., icke måtte af Riksdagen bifallas.

I fråga härom anförde:

Herr *Ola Bosson Olsson*: Herr talman! De af utskottet för dess utlåtande anförda skäl kan jag icke bestrida, ty sedan Riksdagen beslutat en så förhöjd tull på majs, spanmål och mjöl, som nu är förhållandet, kommer detta beslut utan tvifvel att i väsentlig mån verka i afseende å den skatt, som jag hade ansett behöfva läggas på bränvinstillverkning af dessa ädlare produkter, hvilka numera icke hafva samma betydelse som när jag väckte denna min motion.

Jag har således icke något yrkande att framställa.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 3.

Angående
höjd tillverk-
ningskatt
å bränvin,
tillverkad
af melass.

Vidare hade herr *N. Jönsson* i Gammelstorp i motion, n:o 133, inom Andra Kammaren, i hvilken motions syfte fem af kammarens ledamöter instämt, yrkat, bland annat, att Riksdagen måtte besluta, "att bränvin, tillverkad af melass, åsättes 10 öre högre skatt på liter 50 procent än bränvin, tillverkad af andra produkter".

Utskottet hemställde emellertid, att icke heller denna motion i nu förevarande del måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

*Angående
höjd tillverk-
ningsskatt
å brännvin,
tillverkad
af melass.
(Forts.)*

Efter uppläsande af denna utskottets hemställan anförde:

Herr Jönsson i Gammalstorp: Herr talman, mine herrar! Jag skall be att få betona att jag med mitt yttrande icke afser att uttala något klander mot utskottet. Jag inser mycket väl, att med de upplysningar utskottet erhållit från kontrollbyrån det icke gerna kunnat gå tillväga på annat sätt än det gjort. Men jag skall be att få nämna, att, då jag anser brännvinsbränningen i vårt land endast vara berättigad såsom en binäring till jordbruket, och då jag sett en fara i den här tilltagande melassbränningen, som enligt mitt förmenande, om den icke hindras, redan till nästa höst kommer att tilltaga, så att nästan hvarenda sockerfabrik kommer att uppsätta bränneri och bränna melass, detta varit anledningen hvarföre jag, helst då jag finner att denna fara kommer att drabba den allra svagaste delen af vårt jordbruk och derigenom förqväfva den brännvinsbränning, som är med detta jordbruk förenad, väckt denna motion, och jag har icke blifvit öfvertygad om det orätta i detta.

Utskottet har emellertid här i sitt betänkande meddelat ett yttrande af Stockholms läns hushållningssällskap och anser detta yttrande i flere afseenden vara beaktansvärdt. Jag för min del finner det hufvudsakligen utgöra ett försvar för bränvinstillverkningen såsom en storindustri eller sådan bränvinstillverkning, som utöfvas i Stockholms län. Såsom herrarne veta och såsom äfven framgår af utskottets betänkande, finnas tre brännerier i Stockholms län och ett i Stockholms stad. Alla dessa fyra använda nästan uteslutande spanmål, högst obetydligt potatis. Man kan också se af detta betänkande, att våra pressjästfabriker använda obetydligt potatis, så litet att det knappt förtjenar nämnas. För resten är största delen af den spanmål de använda hemtagad från utlandet. Då anser jag, att det gagn, som vårt jordbruk har af denna bränning, icke i nämnvärd mån kan motsvara den fördel, som jordbruket kan hafva af de mindre brännvinsbrännerierna i allmänhet. Som vi veta, äro de små brännerierna på landsbygden afnämare för de produkter, som vid kringliggande jordbruk kunna åstadkommas, och det är derför klart att dessa brännerier i hög grad gagna jordbruket samt att undvarandet af dem skulle blifva förenadt med stor förlust.

Jag behöver icke vidare söka gendrifva rättigheten af de utaf utskottet meddelade uppgifter ifrån Stockholms läns hushållningssällskap, utan endast hålla mig till de utlåtanden, som äro afgifna af hushållningssällskapen i Kristianstads, Skaraborgs och Blekinge län, hvilka, såsom varande de mest brännvinsproducerande länen i landet, äro mest kompetenta att yttra sig i denna sak, och jag beklagar endast, att de utlåtanden, som de två sist nämnda länen afgifvit, icke blifvit utskottet delgifna så tidigt, att utskottet kunnat deraf taga del innan det afgaf sitt utlåtande. Dessa utlåtanden gå i den riktning, som öfverensstämmer med mina åsikter, nemligen att brännvinsbrän-

*Angående
höja tillverk-
ningsskatt
å bränvin,
tillverkad
af melass.
(Forts.)*

ningen är berättigad endast såsom en binäring till jordbruket i vårt land.

Här har utskottet visserligen sagt, att Östergötlands och Gotlands läns hushållningssällskap uttalat sig afvisande gent emot Kristianstads läns hushållningssällskap. Hvad den saken beträffar, vill jag meddela den upplysningen, att på Gotland finnes endast ett bränneri, men deremot flere sådana i Östergötlands län. Jag tror emellertid, att det icke är riktigt, såsom utskottet säger, att hushållningssällskapen inom berörda två län uttalat sig afvisande emot Kristianstads läns hushållningssällskap. Såvidt jag har mig bekant, hafva nämnda hushållningssällskap yttrat sig sålunda, att de ansett föreliggande fråga icke vara så vigtig för sina läns jordbrukare, att de på grund deraf borde biträda de utaf hushållningssällskapet inom Kristianstads län uttalade åsikter. Häre ligger en liten skilnad, och jag kan försäkra herrarne om att, i fall de jordbrukare, som bo intill brännerierna å Gotland och i Östergötland, hade varit närvarande och haft tillfälle att yttra sig inom dessa läns hushållningssällskap, så skulle de hafva uttalat precis samma åsikter, som dem jag och de af mig åberopade hushållningssällskap hysa.

Således tycker jag, herr talman, att det bör vara alldeles klart och tydligt utredt, att de små brännerierna äro till större fördel för jordbruket än de stora brännerierna, samt att melassbränvinsfabrikerna helt naturligt icke skulle kunna gagna jordbruket det allra ringaste.

Jag skall nu öfvergå till utskottets uttalande derom, att det i Tyskland vore fråga om att reglera förhållandena mellan de större och mindre brännerierna genom olika beskattning och att i sådant afseende ett nytt lagförslag derstädes vore under utarbetning om beskattning af bränvin. Detta förslag skulle, säger utskottet, hufvudsakligen gå ut på att gynna de mindre jordbruksbrännerierna ännu mera än förut. Sålunda skulle man hafva för afsigt att i sådant ändamål höja skatten å bränvin, tillverkad af melass, och man försöker att göra detta, oaktadt sistnämnda tillverkning under många år varit likställd med tillverkning af bränvin utaf jordbruksprodukter. Således har man der kommit till den åsikten, att melassbränningen är till skada för jordbruket, och jag kan upplysa derom, att ett sådant lagförslag nu är inlemnadt till tyska riksdagen. Vore det då icke skäl, att vi på samma sätt och innan ifrågavarande tillverkning af bränvin utaf melass hunne få alltför stora dimensioner och alltför stora kapital i brännerier hunne derå nedläggas, sökte i tid och innan det blefve för sent begränsa denna industri? Det kan väl icke vara rätt, att den nya sockerfabrikationen skall emot lika skatt eller afgift få bedrifva melassbränning till skada för det svagare jordbruket samt förqväfvä den bränvinsbränning, som med detta jordbruk är förenad.

Vidare säger utskottet här, att "för förevarande frågas allsidiga bedömande är det tydligen af största vigt att erhålla utredning om det olika utbyte af bränvin, som erhålles, samt de olika tillverkningskostnader, som uppstå, i händelse det ena eller andra slaget af råämnen vid tillverkningen användes. Motionärerna hafva härutinnan ej frambragt någon utredning". Nej, det hafva de icke gjort. Men

jag skall be att få framhålla, att jag hos en af utskottets ledamöter gjorde en hemställan om att få blifva inkallad till utskottet för att lemna upplysningar, hvilken hemställan enligt hvad jag har mig bekant äfven blifvit för utskottet anmäld. Men den afböjdes. Om jag hade blifvit tillkallad, så tror jag, att jag skulle hafva kunnat lemna rätt goda upplysningar, hvilka enligt min öfvertygelse kunnat leda derhän, att utskottet funnit sig föranlåtet att tillstyrka min motion. De uppgifter, som kontrollbyrån har lemnat, äro icke fullt exakta, hvarken i det ena eller andra hänseendet. Jag har sjelf gjort mig förvissad om detta genom att på nämnda byrå taga reda på huruledes densamma kommit till det resultat, som den framlagt. Byrån har grundat sina beräkningar dels på 1893 års ovanligt goda potatisskörd, hvilken åter medförde en förhöjning i utbyte af bränvin utöfver den vanliga per hektoliter potatis, och dels på uppgifter från 11 brännerier i Skåne, som tillverka bränvin endast af potatis. Nu veta vi, att potatis, som vuxit i Skåne, särskildt i Kristianstads län, är mycket mera gifvande och bättre än från andra orter i vårt land; och detta förklarar, hvarföre byrån kommit till så högt resultat som att man kunnat producera 16 liter bränvin af en hektoliter potatis, hvarvid materialkostnaden för en liter bränvin skulle utgöra endast 13 öre. Förhållandena i Skåne äro i detta fall gynsamare än t. ex. i Blekinge. Likaså är det enahanda förhållande med bränvintillverkningen af majs. Detta bränvin kan verkligen icke tillverkas för 14 öre per liter, såsom kontrollbyrån uppgifvit.

*Angående
höjd tillverk-
ningsskatt
å bränvin,
tillverkad
af melass.
(Forts.)*

Angående bränvin af melass har byrån hemtat sina prisuppgifter från bränningsåret 1893—1894. Då utgjorde priset för melass 4 kronor 55 öre per 100 kilogram. Nu deremot uppgår icke priset till mer än omkring 1 krona 90 öre för samma quantitet. Detta gör, att i närvarande stund man kan tillverka sådant bränvin för 3,8 öre per liter efter de beräkningar, som kontrollbyrån lemnat.

Då jag naturligtvis väckt min motion under förhållanden, som nu äro rådande, så är det ju klart, att man också för att komma till det rätta resultatet hade bort taga priset för en liter bränvin efter de pris, som nu äro rådande å potatis och majs, å ena sidan, jemförda med priset å melass, å den andra sidan; och då, mine herrar, hade saken ställt sig så, att priset å en liter bränvin tillverkad af potatis eller majs kommit att utgöra 19 å 20 öre, men deremot af melass endast 4 öre. Lägga vi härtill 10 öres förhöjd skatt å melassbränvin, så skulle ändå derå uppstå en vinst eller favör för melassbränningen af 5 å 6 öre per liter.

Då melassen kan användas till annat ändamål, t. ex. till extrahering af socker och utfodring af nötkreatur och svin, samt då kontrollen, enligt hvad chefen för kontrollbyrån för mig upplyst, ej skulle lägga hinder i vägen för en högre skatt å bränvin af melass, emedan vid melassbrännerierna icke tillverkas annat bränvin än af melass, och då slutligen denna tillverkning skulle i så hög grad skada vårt för öfrigt svaga jordbruk samt förqväfva den bränvinsbränning, som dermed är förenad, så skall jag be att få yrka bifall till min motion.

Dessutom skall jag be att få framhålla, att om det är så, att

*Angående
höjd tillverk-
ningsskatt
å bränvin,
tillverkad
af melass.
(Forts.)*

sockerbrukshandteringen är så dålig, att den behöfver ökad skydd, då, mine herrar, finnes det ett annat sätt att hjälpa upp denna sockerfabrikation, nemligen dels genom att sänka accisen och dels genom att höja tullen å socker.

Om man nu ville höja tullen å socker, så tror jag, att man, för att icke behöfva betunga allmänheten med denna höga utgift, skulle kunna på samma gång göra en nedsättning å kaffetullen. Detta skulle passa så mycket mera, som derigenom ingen näring i vårt land blefve skadad, enär vi icke kunna inom landet producera en enda kaffeböna.

Jag yrkar bifall till min motion.

Herr Fredholm från Stockholm: Jag skall ej mycket upptaga kammarens tid med att bemöta den siste talarens anmärkningar mot föreliggande utskottsbetänkande. Dock skall jag tillåta mig att upptaga till granskning något af hvad han yttrade.

Motionären uttalade såsom sin åsigt, att han ansåge bränvinsbränningen vara berättigad hufvudsakligen såsom en binäring till jordbruket, och därför ville han gynna de små brännerierna men deremot motverka de större. Denna uppfattning af bränvinsbränningens berättigande kan jag icke förstå. Enligt min uppfattning äro de stora brännerierna lika gagneliga för jordbruket som de små brännerierna, ty vid såväl det ena slaget af brännerier som vid det andra äro jordbrukarne i trakten i tillfälle dels att få till bränneriet försälja sina råprodukter och dels att tillgodogöra sig det affall, som uppkommer vid bränningen. Med hänsyn till nuvarande lätta kommunikationer låter detta sig göra utan afseende å bränneriets storlek. Om äfven förhållandet ställt sig något annorlunda förr i tiden, då kommunikationerna voro dåliga, torde i allmänhet ej numera så vara förhållandet.

Hvad beträffar bränvin, tillverkad af pressjäst, så förhåller det sig alldeles på samma sätt med denna tillverkning, som med bränvin, tillverkad vid de öfriga brännerierna. Dranken kan af jordbrukarne tillgodogöras såväl vid det ena slaget af brännerier som vid det andra. så att i det afseendet förefinnes ingen skilnad mellan olika slag af brännerier.

I fråga om att bränvin, tillverkad af melass, skulle komma att medföra en hotande fara för bränvinsbränning af potatis, har motionären icke velat tillmäta de af utskottet meddelade upplysningar någon betydelse. Han bestrider rigtigheten af de uppgifter, som blifvit utskottet lemnade af kontrollbyrån, och anför i stället andra, på hvilka han grundar sitt omdöme. Det är emellertid svårt att utan föregående pröfning kunna upptaga till granskning de andra siffror, som motionären här i kammaren nyss framlade. Men om jag håller mig till de siffror, som stå upptagna i utskottets betänkande, så är det för det första att märka, att vid tillverkning af bränvin af melass affallet icke är af så stort värde, som vid bränvinsbränning af potatis, der man får ett affall af drank, som på hvarje liter bränvin motsvarar ett värde af 2½ öre. Drager man dessa 2½ öre från de af kontroll-

byrån upptagna kostnader för tillverkning af bränvin af potatis, eller 13 öre per liter, och jemför det sålunda erhållna pris med kostnaden för tillverkning af bränvin af melass, så finner man, att skillnaden i kostnad icke blir synnerligen stor eller $1\frac{1}{2}$ öre mindre för melassbränvin. Vidare är det att märka, att bränvin, tillverkad af melass, icke är af samma beskaffenhet som bränvin, tillverkad af potatis. Derjemte har det bränvin, som tillverkas af melass, hittills icke uppgått till mer än obetydliga quantiteter, sista året till icke fullt 1 million liter, då deremot under samma tid af potatis tillverkats öfver 26 millioner liter bränvin. På den ståndpunkt tillverkningen af melassbränvin för närvarande befinner sig, kan det egentligen icke användas för annat än tekniska ändamål. Det är ju möjligt, att man framdeles kan lära sig att rektifiera det, så att det får större användning, men för närvarande är dess användning temligen begränsad.

*Angående
höjd tillverk-
ningsskatt
å bränvin,
tillverkad
af melass.
(Forts.)*

Om nu också mot riktigheten af de siffror, som kontrollbyrån ställt till utskottets förfogande, invändningar skulle kunna göras, så torde i alla fall kammaren icke vara benägen att på grund af andra okontrollerade uppgifter i detta ögonblick fatta beslut om införande af en så väsentlig ändring i beskattningen, som den att åsätta bränvin tillverkad af melass en skatt af 10 öre per liter mer än annat bränvin.

Hvad beträffar motionärens farhåga att, om vi icke nu bifalla motionen, vi skulle utsätta oss för faran, att tillverkningen af melassbränvin komme att ökas i oroväckande grad, så tror jag icke, att denna fara är så synnerligen stor. Det har sagts mig af skånska jordbrukare, att de med stor fördel användt melass till utfodring af kreatur, och om det skulle visa sig, att melassen skulle kunna få den användningen, torde man måhända icke blifva benägen att använda den till bränvinsbränning.

Emellertid synes det mig, som om man utan våda skulle kunna afvakta, huru förhållandena komma att utveckla sig till nästa år, och då skulle man ju kunna taga frågan i förnyadt öfvervägande.

På grund af hvad jag nu yttrat, skall jag tillåta mig, herr talman, att yrka bifall till utskottets hemställan i 3:dje punkten af föreliggande betänkande.

Herr Arnoldsson: Det är icke mycket lönande att här uppträda till försvar för motionen, ty det är nog så, som den siste ärade talaren sade, att den icke kan genomdrivas vid denna riksdag.

Jag tillåter mig dock att beröra en sida af saken, som jag anser vara af högsta vikt, och det är frågan om hvilket värde rotfruktsodlingen i sin helhet har för vårt lands jordbruk. Jag vågar påstå, att rotfruktsodlingen för landet har en mycket stor betydelse, och att det vore önskligt, om nägonting kunde göras för att få rotfruktsodlingen mera allmän och mera lönande, än hvad den nu är. Rotfruktsodlingen är till nytta icke allenast för odlarne, utan äfven för arbetarne, ty den lemnar mycket arbete. Vidare förhåller det sig så, att det icke lönar sig att försöka sig på rotfruktsodling, med mindre jorden blifvit försatt i stark växtkraft och djupt bearbetad, väl af-

*Angående
höjd tillverk-
ningsskatt
å brännvin,
tillverkad
af melass.
(Forts.)*

dikad. Detta har återigen till följd, att andra skördar, som jorden skall bära efter rotfrukterna, också blifva rikliga. De arbetare, som sysselsättas med rotfruktsodlingen, behöfva icke vara fullvuxna karlar, utan man kan till detta arbete taga barn, qvinnor och mindre arbetsföra personer. Vidare bedrifves arbetet med odlingen af så väl potatis som andra rotfrukter under just de tider på sommaren, då skördearbetet icke pågår. Så börjar t. ex. bearbetningen af jorden och — hvad särskildt potatisen angår — utläggningen af rotknölar helt tidigt på våren. Strax derefter, eller så fort växtlighet inträder, börjar rensningen; sedan, då skördearbetet kommer i gång, blir det en tids hvila, och slutligen viddager efter skördearbetets slut inbergningen af rotfrukterna. Följaktligen kan man vid de gårdar, der rotfruktsodling bedrifves, hålla en jemnare och större arbetsstyrka, än på de gårdar, der dylik odling icke bedrifves.

Skulle det nu gå derhän med brännvinstillverkningen, att brännvinet allt mer började tillverkas af melass, så komme derigenom rotfruktsodlingen att minskas. Låt vara, att denna verkan egentligen komme att inskränka sig till potatisodlingen, så har dock denna lika stor betydelse som hvarje annan rotfruktsodling. Melassen kommer, som vi veta, endast från sockerfabrikerna, och följaktligen skulle det blifva endast de jordbrukare, som odla hvitbetor, som skulle komma att få någon nytta af en sådan tillverkning.

Jag hade kanhända icke vågat mig på att yttra mig i ämnet, om icke utskottet hade gjort ett ganska gynnsamt uttalande för motionen. Utskottet har nemligen sagt, att det synes kunna med fog sättas i fråga, huru vida icke skatten för brännvin af melass kunde i någon mindre mån, än hvad nu är föreslaget, höjas, men, säger utskottet, man har ännu för ringa erfarenhet om den saken. Jag undrar, om man icke, ifall man skulle besluta sig för att först samla erfarenheter i saken, skulle komma till det resultat, att en sedermera skeende skatteförhöjning skulle, såsom Stockholms läns hushållningssällskap har yttrat, blifva ett bra hårdt slag för och en orättvisa emot de fabriker, som redan äro i verksamhet, och som grundat denna sin verksamhet på den nuvarande lagstiftningen. Jag tror, att det då blefve svårt att genomföra en ändring i det af motionären antydda syftet. Det synes mig bättre att förekomma en sådan situation och icke inleda sockerfabrikerna i frestelse att i allt för hög grad lägga an på tillverkning af brännvin af melass. Detta skulle kunna förekommas genom en förhöjning i tillverkningsafgiften för melassbrännvin.

Hvad beträffar den anmärkningen, att kontrollen skulle blifva så svår, om man åsatte melassbrännvinet en högre tillverkningsafgift, så kan jag icke godkänna denna anmärkning. Jag tror icke, att kontrollen blefve så svår, ty det blefve nog så, att vid de fabriker, der melassbrännvin tillverkades, komme det, åtminstone tidtals, att tillverkas *uteslutande* sådant brännvin, och detta kunde ju dessutom i lag bestämmas. Jag tror således, att denna anmärkning icke har någon så stor betydelse.

Nu kan man visserligen säga, att det icke har någon betydelse,

om denna kammare nu skulle bifalla motionen, då den redan lär vara afslagen i Första Kammaren. Men jag tror, att ett uttalande i den antydda rigtningen från kammarens sida skulle hafva stor betydelse, ty det vore i alla fall en varningssignal för sockerfabrikerna att icke placera sitt kapital i anläggningar för tillverkning af melassbränvin. Jag tror därför, att det kunde hafva mycket stor betydelse ur denna synpunkt, om kammaren ville bifalla motionen.

*Angående
höjd tillverk-
ningsskatt
å bränvin,
tillverkad
af melass.
(Forts.)*

Det yttrades af en medlem af bevillningsutskottet här i lördags, då det var fråga om utförseltull å trävaror, att "utomordentliga förhållanden kräfva utomordentliga åtgärder". Jag vågar påstå, att här föreligga utomordentliga förhållanden, ty, såsom den förste talaren sagt, behöfver sockerfabrikationen icke baseras äfven på tillverkning af bränvin. Den kan skyddas, i fall den behöfver vidare skydd, på annat sätt, så att den icke behöfver särskildt gynnas i detta afseende.

Jag tror alltså, att ett bifall till motionen har skäl för sig, och ber därför att få instämma med motionären i hans yrkande om bifall till motionen.

Herr Jansson i Krakerud: Det är något säreget med denna motion, hvilket, så vidt jag vet, icke förekommit inom den svenska Riksdagen, sedan jag hade äran att blifva medlem deraf. Man begynner nu ett krig mellan olika provinser. Man har visserligen väntat det, men icke trott, att det så snart skulle utbryta. Nu är emellertid en motion väckt i sådan rigtning, hvilket gör att man får försöka att taga upp striden.

Det torde då vara viktigt att undersöka, huru vida ifrågavarande motion kan leda till det resultat, som motionären afser. Han afser, så vidt jag kan finna af så väl motionen som hans yttrande här i kammaren, att åt jordbrukarne i Blekinge fasthålla en fördel, som jordbrukarne i Skåne hålla på att taga ifrån dem.

Den siste ärade talaren höll ett föredrag och lemnade upplysningar om huru det går till att odla potatis och andra rotfrukter, och sade, att denna odling var till stor fördel för jordbrukarne, hvilket den utan tvifvel är. Men så slutade han med att säga, att om bränvin skulle få brännas af melass, så skulle det endast blifva till fördel för jordbrukarne i Skåne. Det var således icke jordbrukarne i allmänhet han ville bereda en fördel genom sin motion, utan med "jordbrukarne" menade han endast jordbrukarne i Blekinge, och han brydde sig mindre om, huru jordbrukarne i Skåne finge det. Detta kan ju vara ganska betecknande för motionens anda. Om det nu skulle blifva så stor skatt på bränvin, som brännes af melass, att jordbrukarne i Skåne finge kasta bort sin melass, så betydde det i hans ögon ingenting. Jag får dock säga, att det synes mig vara en besynnerlig statsekonomi, när man fordrar, att den ene jordbrukaren skall förstöra sin produkt, för att en annan jordbrukare i en annan provins skall draga nytta af hvad han producerar. Herrarne måste medgifva, att detta är att gå väl långt, synnerligast som man icke kommit längre in på det här systemet.

Jag skall äfven be att få uttala tvifvel om huruvida det, om

*Angående
höjd tillverk-
ningsskatt å
brännvin, till-
verkad af
melass.
(Forts.)*

motionen bifalles, skulle vara till nytta för jordbrukarne i Blekinge län, ty om man beröfvade fabrikerna i södra Sverige rättigheten att använda melass till brännvinsbränning genom att, på sätt motionären föreslagit, höja skatten på melassbrännvin, tro då herrarne icke, att skåningarne slå sig på potatisodling och sälja potatis till brännerierna? Herrarne från Blekinge kunna således i alla fall icke få skicka en enda potatis till Skåne, ty det medgifver icke transportkostnaden, och dessutom är jorden i Skåne bördigare än i Blekinge, så att all konkurrens med Skåne blir omöjlig. Följden skulle då blifva, att i stället för att man nu i Skåne använder melass, skåningarne genom motionens antagande skulle tvingas att använda potatis för sin brännvinsbränning, och det kunna naturligtvis blekingsborna icke hafva någon nytta af. Det synes mig följaktligen, som om motionären, om man skall kunna tänka sig att bereda Blekinges jordbrukare någon fördel, äfven borde komma fram med något förslag om att inskränka potatisodlingen i Skåne, så att de der icke få tillverka så mycket, att det blir öfverproduktion. Det enda sättet vore då att bestämma en viss areal, som de ej finge öfverskrida vid sin potatisodling, och att efter gjorda beräkningar bestämma, huru mycket de finge odla. På annat sätt kan jag icke finna, att man hjälper upp jordbruket i Blekinge.

Då jag alltså icke tror, att man genom ett bifall till det af motionärerna framställda förslaget skulle upphjelpa jordbrukarnes i Blekinge ställning det ringaste, så ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Jönsson i Gammalstorp: Blott några ord för att besvara herrar Fredholm och Jansson. Jag skall icke blifva långvarig.

Herr Fredholm påstod, att de stora brännerierna skulle vara till lika stor nytta för jordbruket som de små. Ja, de skulle kunna vara det, om de använde inhemska produkter, men nu använda de i stället till större delen utländska, och det är alldeles tydligt och klart, att jordbruket då icke kan hafva lika stort gagn af dem.

Samme talare yttrade vidare, att med de numera synnerligen lätta kommunikationerna jordbrukarne kunde tillgodogöra sig dranken. Nej, mine herrar, så förhåller det sig icke. Det märkes tydligt af den nämnde talarens yttrande, att han icke är bekant med de verkliga förhållandena. Dranken kan icke transporteras någon längre sträcka. Jag känner ett bränneri i min hemort, som ligger alldeles invid jernvägen. Från detsamma har med jernväg icke transporterats 1,000 kannor drank per år. Nej, skola brännvinsbrännerierna vara till nämnvärdt gagn för jordbrukarne, så skall det vara mindre brännerier, ty annars kunna icke jordbrukarne tillgodogöra sig affallet derifrån. Det kan ju finnas enstaka undantag från denna regel, men dessa inverka ej och äro för öfrigt ytterst få. Förhållandena i Kristianstads län äro i detta fall lika med förhållandena i Blekinge.

Samme talare klandrade mina siffror. Det borde dock vara ganska lätt för honom att taga reda på det nuvarande brännvinspriset i Stockholm. Då här är en temligen stor produktion, så stor, att man nästan kan kalla den för öfverproduktion, så kan man vara viss

om att icke köpmännen betala mera, än de behöfva, eller verkliga kostnaden för tillverkningen. För närvarande gäller en liter bränvin här 70 öre, och det har varit uppe till 71½ öre. Drager man då tillverkningsavgiften, 50 öre, från dessa 70 öre, så återstår det 20 öre. När jag därför sagt, att produktionskostnaden är 19 à 20 öre per liter, har jag således icke tagit till för mycket.

*Angående
höjd tillverk-
ningsavgiften på
bränvin, till-
verkad af
melass.
(Forts.)*

Jag gjorde, när jag sist hade ordet, inga anmärkningar mot kontrollbyråns beräkningar, hvad dranken beträffar, men jag vill nu nämna, att det förefaller mig, som om den beräknat den inkomst, som kunde påräknas af potatisdranken, alldeles för högt. Det kan vara på ett eller annat ställe, der tillverkarna få sälja den mesta dranken, som dranken möjligen kan motsvara det kontrollbyråns beräknat, eller 2½ öre per liter bränvin. Men i allmänhet torde icke drankens värde kunna beräknas till mer än 1½ eller högst 1¾ öre per liter bränvin, och när man då tager i betraktande, att tillverkningen af melassbränvin är mycket enklare än tillverkningen af potatisbränvin, så torde det icke uppstå någon nämnvärd skilnad i tillverkningen af potatis och melass på grund af dranken, såsom herr Fredholm nämnde.

Det skulle vara åtskilligt mer att genmäla mot herr Fredholm, men jag har icke antecknat alla hans anmärkningar mot motionen, och det redan sagda må därför vara nog.

Herr Jansson påstod, att motionen innebure, att blekingsborna ville beröfva skåningarna en fördel, hvaraf de nu äro i besittning. Mine herrar, Kristianstads län hör väl till Skåne; der produceras mer än hälften af Sveriges bränvin, och alla brännerierna der äro potatisbrännerier. Likaväl kunna dock de blekingska jordbrukarna producera potatis och deraf bränna bränvin. Mitt förslag är ju för resten taget ifrån Kristianstads läns hushållningssällskap. Detta visar, att herr Janssons resonnement icke var riktigt. Det är för öfrigt först på senaste tiden, som man der börjat odla betor, så att här icke kan vara fråga om att beröfva Skåne någon fördel åt Blekinge.

Den anmärkningen af herr Jansson betyder sålunda alls ingenting. Den bevisar helt enkelt, att den talaren icke känner till de verkliga förhållandena.

Jag skall icke längre upptaga kammarens tid, utan yrkar fortfarande bifall till min motion.

Herr *Erickson* i Bjersby instämde häruti.

Herr Truedsson: Blott några få ord. Jag tror för min del, att denna fråga är alldeles för tidigt väckt, helst som det i Skåne pågår försök med utfodring med melass — särskildt hafva sådana försök verkstälts och pågå fortflärande under detta foderåret vid Alnarps landbruksinstitut — och efter hvad det blifvit upplyst, lära dessa försök hafva lyckats ganska väl. Skulle nu de fortsatta försöken gifva mindre goda resultat, så kan det vara på tid att komma med en sådan motion, men till dess anser jag för min del det vara öfverflödigt.

På dessa skäl, herr talman, ber jag få yrka bifall till utskottets hemställan.

Angående
höjd tillverk-
ningskatt å
bränvin, till-
verkad af
melass.
(Forts.)

Herr Arnoldsson: Herr Jansson påstod, att jag i mitt anförande uttalat mig särskildt om potatisodlingen i *Blekinge*, men det var en missuppfattning af honom. Jag har uttalat mig om rotfruktsodling i allmänhet och potatisodling i synnerhet, icke allenast i *Blekinge*, utan hvar helst der rotfrukter kunna odlas.

Sedermera kom samme talare till den, som jag vågar påstå, orimliga slutsatsen, att det skulle kunna blifva följden, om man höjde skatten på melassbränvinet, att de skånska jordbrukarne skulle upphöra att odla hvitbetor och i stället odla potatis och sålunda göra intrång på blekingsbornas potatisodling. Jag kan icke tro härpå. Ty för att man skall kunna få någon melass vid sockerfabrikerna, fordras det hvitbetsodling, eljest blir det ingen melass. Följaktligen måste hvitbetsodlingen existera, och man kan ju icke på samma jord samtidigt odla både betor och potatis. Redan häraf framgår ju orimligheten i hans bevisföring.

Som herr Nils Jönsson förut vederlagt hans yttrande i öfrigt, så skall jag inskränka mig till hvad jag nu anför.

Jag vidhåller mitt yrkande om bifall till motionen.

Herr Johansson i Noraskog: Jag vill blott fästa uppmärksamheten på en enda omständighet, som visar, att motionen i själfva verket grundar sig på en skugggrädsla, som det ännu torde vara för tidigt att lagstifta för. Om herrarne se efter på 14 sidan i utskottets betänkande, der det talas om de råämnena, som användts för tillverkning af bränvin och pressjäst, så finna herrarne, att det under bränvinsåret 1890—91 användes 1,078,650 kilogram melass, under följande år 1,269,000 kilogram, under året 1892—93 2,823,909 kilogram. Detta är den högsta siffra, som förekommer. Men redan under året 1893—94 sjönk siffran till 1,607,915 kilogram, hvilket synes otvetydigt vittna derom, att användningen af melass icke utfallit fördelaktigt för vederbörande bränneriegare. Efter hvad vi erfarit från kontrollbyrån, har siffran för det nuvarande bränningsåret ytterligare sjunkit till omkring 1,200,000 kilogram.

Då så är förhållandet, förefaller det mig, som om man med mycket lugn kunde vänta, till dess man finge se, om här föreläge någon verklig fara för potatisbrännerierna, innan man börjar lagstifta i den riktning, motionären föreslagit, och detta är för mig tillräcklig anledning att yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Jönsson i Gammalstorp: Endast ett par ord! Det är visserligen sant, att förut icke mycket melass användts vid bränvinsbränning, men det är nu, efter hvad jag vet, fråga om att bygga två brännerier af detta slag, och säkert är, att det kommer att blifva mycket flere. Det vore väl bättre att genom lagstiftning förekomma detta, än att vidtaga åtgärder deremot först sedan de uppstått.

Såsom jag redan nämnt, hafva melassprisen nu nedgått till följd af de i Frankrike pålagda höga tullarne, som omöjliggöra en export dit, och säkert är derför, att detta råämne kommer att användas för bränning af bränvin. Det finnes så stora melassförråd, att dessa

brännerier skulle i ofantligt hög grad skada de mindre brännerierna. Dessa melassbrännerier och pressjästbrännerierna komme då att ensamma taga nästan hela tillverkningen, och herrarne kunna lätt förstå, hvilka verkningar detta skall hafva för det svaga jordbruket med dermed förenade brännerihandtering.

*Angående
höjd tillverk-
ningsskatt å
bränvin, till-
verkad af
melass.
(Forts.)*

Herr Peterson i Hasselstad: Jag skall blott be att få säga ett par ord med anledning af ett yttrande, som influtit i utskottets betänkande på sid. 9, der det heter, "att dessa mindre brännerier ej kunnat följa med den tekniska utveckling, som denna handtering på den senare tiden undergått, hvarigenom större och säkrare utbyte erhållits af de använda råprodukterna, hvilka sålunda fördelaktigare kunnat afyttras vid de större brännerierna, der nyare tidens förbättringar kunnat tillgodogöras och en omsorgsfullare teknisk ledning egnas denna handtering.

Dertill kommer den hastiga utvecklingen af kommunikationsväsendet genom byggande under senaste tiden, synnerligast i Skånes potatisodlande distrikt, af ett antal nya jernvägar, de der underlätta transporten af potatis från aflägsnare orter till de större brännerierna samt möjliggjort drankens återtransport till de potatisodlande jordbrukarne."

Detta yttrande kan jag icke skrifva under. Der man har ett stort bränneri, så att de små brännerierna måst lägga ned sin rörelse till följd af det större bränneriets kraftigare verksamhet, är det enligt mitt förmenande icke möjligt, att potatisodlare, som bo på en eller ett par mils afstånd från det stora bränneriet, kunna tillgodogöra sig affallet derstädes. Ty om dranken skall kunna fraktas på jernväg och med lätthet lastas och lossas på jernvägsvagnar, så måste man hafva för detta ändamål enkom gjorda kärl, ty denna vätska är tjock och rinner långsamt, och kärlden måste därför hafva större sprund än i vanliga fall behöfves. Detta tillverkande af särskilda kärl blir tydligen mycket kostsamt.

För öfrigt är denna drank icke så kraftig, som man påstår den vara, och det skulle därför blifva allt för stora kostnader, om man äfven skulle betala särskilda jernvägsfrakter samt forsling på hjuldon miltals. Jag har sjelf försökt detta sätt att begagna utfodring med drank, och jag hemtade dervid dranken från ett bränvinsbränneri, som var beläget endast $\frac{1}{4}$ mil från mitt hem; men oaktadt jag fick dranken till ganska billiga pris, fann jag, att med det arbete och det besvär, som jag hade att forsla detta foderämne, det icke lönade sig att använda det, utan att utfodringen med kli var fördelaktigare och billigare. Trots den korta transporten och oaktadt jag icke hade några omlastningar vid jernväg, fann jag, att det blef för dyrt att använda drank. Jag har velat göra denna erinran mot hvad utskottet anført.

Är det deremot småbrännerier, som ligga alldeles i närheten och i större byalag och nära angränsande byar, så kunna jordbrukarne slippa att skaffa sig särskilda kärl, som äro absolut täta. De kunna då med fördel sända sin potatis till brännerierna och få drank till-

*Angående
höjd tillverk-
ningsskatt
å bränvin,
tillverkadt
af melass.
(Forts.)*

baka. Men icke blir det billigt att forsla drank på längre afstånd, det kan jag försäkra. Om nu de stora brännerierna komma att tränga ut de små, så blir det ovilkorligen en förlust för de provinser, der hittills denna s. k. husbehofsbränning har idkats, som gifvit landtbrukarne ett så godt tillfälle att afyttra sina produkter. Det blir till skada för potatisodlingen, som verkligen är en hufvudnäring inom den provins, jag tillhör, åtminstone i de norra och mellersta delarne af länet. Det blir till skada icke blott för de större jordegarna, utan äfven för de mindre. Kunde man därför göra något, för att icke de stora brännerierna må uttränga de mindre, så vore det en välgerning.

För närvarande lär emellertid ingenting kunna vinnas, då Första Kammaren ju redan afslagit motionen, och det tjenar därför nog icke mycket till att nu framställa något yrkande på bifall till densamma. För min del skulle jag dock önska, att motionen bifölles, ty detta kunde blifva en liten varning för dem, som spekulera på att anlägga större brännerier för tillverkning af bränvin af melass, med hvilka det för de små brännerierna, hvars råmaterial är potatis, blir omöjligt att konkurrera.

Härmed var öfverläggningen i detta ämne slutad; och sedan propositioner af herr talmannen gifvits, i enlighet med de gjorda yrkandena, biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkten 4.

Bifölls.

§ 5.

*Om inrät-
tande af nya
afdelnings-
kontor af
riksbanken.*

Härefter företogs till behandling bankoutskottets memorial n:o 6, med anledning af väckta motioner om inrättande af nya afdelningskontor af riksbanken.

Vid innevarande riksdag hade af motionärer inom Andra Kammaren väckts förslag i fråga om inrättande af nya afdelningskontor af riksbanken å nedannämnda orter, nemligen:

- i *Mariestad*, af herr *H. Amnéus* m. fl. (motionen n:o 5);
- i *Karlskrona*, af herr *E. Svensson* m. fl. (motionen n:o 12);
- i *Umeå*, af herr *N. Boström* m. fl. (motionen n:o 22);
- i *Halmstad*, af herr *A. G. Gyllensvärd* m. fl. (motionen n:o 23);
- i *Borås*, af herr *G. Odqvist* (motionen n:o 113);
- i *Eskilstuna*, af herr *J. A. Aulin* (motionen n:o 126); samt
- i *Linköping*, af herr *F. O. Larsson* i Mörtlösa m. fl. (motionen n:o 57).

Under *punkten 1* af föreliggande memorial hemstälde nu utskottet:

”att, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med förslag af herr *N. Boström* m. fl., i staden *Umeå* må under loppet af år 1896 för

Vesterbottens län inrättas ett afdelningskontor af riksbanken under de vilkor och bestämmelser med afseende å kontorets verksamhet och rörelse, som bankofullmäktige ega föreskrifva.“

Om inrättande af nya afdelningskontor af riksbanken.
(Forts.)

Häremot hade i en vid punkten fogad reservation herrar *Henricson, Larsson* i Mörtlösa och *Rydberg* yrkat:

“att, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med förslag af herr O. Larsson m. fl., i staden *Linköping* må under loppet af 1896 för Östergötlands och norra Kalmar län inrättas ett afdelningskontor af riksbanken under de vilkor och bestämmelser med afseende å kontorets verksamhet och rörelse, som bankofullmäktige ega föreskrifva.“

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, anförde:

Herr *Henricson*: Såsom herrarne finna, åtföljes bankoutskottets nu föreliggande utlåtande af en reservation, hvari hemställes, att det nu ifrågavarande afdelningskontoret af riksbanken måtte inrättas i *Linköping* för Östergötlands och Norra Kalmar län. Reservanterna hafva till stöd för dennas inhemställan framlagt åtskilliga sifferuppgifter, hemtade ur den officiella statistiken, och till hvilka jag nu endast ber att få hänvisa. Jag vill dock till komplettering af dessa sifferuppgifter meddela, att tillverkningsvärdet vid samtliga fabriker inom Vesterbottens län utgjorde år 1892 i rundt tal 150,000 kronor, medan det i Östergötlands län uppgick till 28,500,000 kronor. Med dessa siffror för ögonen kan jag icke finna annat, än att Östergötland är det län, som i första rummet borde tillgodoses med ett riksbankskontor. Jag tror också, att riksbankens egna intressen skulle bäst främjas genom bifall till reservationen.

På grund häraf ber jag att nu få yrka afslag på utskottets hemställan och bifall till reservanternas förslag.

Herr *Rydberg* förklarade sig instämma häruti.

Herr *Amnéus* yttrade: Vid 1893 års riksdag tillstyrkte herrar bankofullmäktiges flertal inrättande under år 1894 af ett riksbankskontor i Mariestad för Skaraborgs län. Ett bland skälen för denna hemställan var, att alla de senast inrättade afdelningskontoren fått sina distrikt från hufvudkontorets område, men att Göteborgskontorets område fortfarande qvarstode oförminskadt. I förbigående vill jag nämna, att detta skäl ännu eger sin fulla giltighet, och att afbetalningslånefonden åtminstone vid denna riksdags början var lika stor vid Göteborgskontoret som vid sjelfva hufvudkontoret eller 2,800,000 kronor. Bankoutskottet yttrade år 1893:

“Vore länsresidenset inom Skaraborgs län förlagdt inom en centralare del af detsamma eller nämnda stad medelpunkten för någon större affärs- eller industriell verksamhet inom länet, vill det äfven synas utskottet, att anordnande af ett kontor inom Vesterbötland kunde hafva åtskilliga skäl för sig. Men under nuvarande förhål-

Om inrättande af nya afdelningskontor af riksbanken.
(Forts.)

landen och då utskottet ej vill frångå åsigten, att ett afdelningskontor bör förläggas i residensstad, har utskottet för sin del ej för närvarande kunnat biträda förslaget om inrättande af ett riksbankskontor i Mariestad. Följden af detta uttalande blef, att ett riksbankskontor anlades, icke i Mariestad, utan i Örebro.

År 1894 afstyrkte herrar bankofullmäktige alla föreslagna nya afdelningskontor; bankoutskottets pluralitet likaså; men 7 reservanter från denna kammare föreslogo inrättande under år 1895 af ett afdelningskontor i Mariestad för Skaraborgs län. Vid ärendets behandling inom Första Kammaren anförde en då- och nuvarande bankofullmäktig bland annat, att Mariestad otvivelaktigt hade ganska stora anspråk på att få ett afdelningskontor, och att ett afdelningskontor derstädes skulle få ett ganska stort verksamhetsområde. I Andra Kammaren yttrade sig flere talare till förmån för Mariestad, och kammaren beslutade också efter votering med 139 röster mot 72 inrättande af ett afdelningskontor derstädes. Saken föll dock vid den gemensamma voteringen af det skäl, att Första Kammaren endast vill inrätta afdelningskontor hvar annat år.

Jag hemställer, huruvida icke Skaraborgs län efter hvad sålunda passerat har ganska stort fog för sin förhoppning att i år få ett afdelningskontor. Men tiderna förändras! Nu i år komma herrar bankofullmäktige och föreslå afdelningskontor för en ort, hvarom i detta hänseende förut varit föga fråga, nemligen Vesterbottens län. Bankoutskottets flertal tillstyrker detta förslag, men 3 reservanter förorda Linköping. Jag missunnar visst icke det ena eller andra länet att få afdelningskontor af riksbanken — de behöfva det nog, och det finnes goda skäl för dem alla — men för min del tycker jag konsekvensen fordrar, att man fortfarande håller på Skaraborgs län.

Jag vill icke bestrida, att vesterbottningarne hafva lång väg till Luleå; men i våra dagar reser man icke för bankaffärer, utan anlitar kommissionsanstalterna. Och hvad pröfningen af personliga säkerheter angår, torde denna icke möta några svårigheter för bankstyrelsen i Luleå, ty Vesterbotten har, oaktadt sin stora areal, en folkmängd af endast 128,000 personer, medan Skaraborgs län har 243,000 personer, och med en så ringa folkmängdstäthet som i Vesterbottens län känner man personerna och deras vederhäftighet der uppe ungefär lika bra på dubbla afståndet som man i mellersta och södra Sverige gör det på hälften så stort afstånd.

Hvad Östergötland beträffar, medgifver jag, att det har mycket starka förutsättningar för att få ett afdelningskontor, särskildt med hänsyn till dess högt uppdrifna industri. I afseende å jordbruk och boskapsskötsel deremot står Östergötland något efter Skaraborgs län enligt den officiella statistiken, och dessa näringar behöfva väl också något rörelsekapital. Om Skaraborgs län icke kan komma med några ståtliga siffror för export och import, så är detta visserligen beklagligt, men låter lätt förklara sig deraf, att detta län icke har någon saltsjöhamn, utan får sin hufvudsakliga export och import noterad inom ett annat län, mest i Göteborg och Uddevalla.

Hvad särskildt Mariestad beträffar, är det nog sant, att det är en af de mindre residensstäderna; men att denna stad icke skulle vara medelpunkten för någon lifligare affärs- och industriel verksamhet, det vill jag för min del bestrida, i synnerhet om den ställes i jämförelse med Umeå. I närheten af Mariestad finnes ett pappersbruk, som sysselsätter hundratals arbetare, flera betydande handelsqvarnar och åtskilliga bryggerier. Vid Sjötorp finnes ett anseeligt skeppsvarf med docka. I Lugnås drifves en ganska stor tillverkning af qvarnstenar, och på Kinnekulle finnes en stor cementfabrik, en mineraloljefabrik samt vidare en mängd anläggningar för förädlande af sand- och kalksten. Staden är belägen i en tätt befolkad trakt med ypperlig jordmån i hög kultur samt är mera centralt belägen inom länet än t. ex. Malmö och Göteborg inom sina respektive län. Mariestad har ypperliga kommunikationer både till sjös och till lands; icke mindre än 14 bantåg passera dagligen staden. Bland allmänna inrättningar finnas der länsstyrelsen, som genom landtränteriet uppbär omkring 4 millioner kronor årligen, ett brandstodsbolag med ansvarighetsbelopp af 100 millioner kronor samt en ränte- och kapitalförsäkringsanstalt och en sparbank, den förra med 1½ och den senare med ungefär 1 million kronor i fonder. Slutligen skulle jag kunna tillägga ett argument, som användes då det var fråga om kontor i Örebro, nemligen att, om Riksdagen i år beslutade inrättandet af ett afdelningskontor i Mariestad, lämplig lokal derför då skulle finnas att hyra, så att staten icke behöfde bygga eget bankhus derstädes. Ty jag har mig bekant, att ritningar redan ligga färdiga för uppförande af ett nytt hus, deri lägenhet för bank äfven intagits, och att man endast afvaktar Riksdagens beslut angående platsen för det i år väntade nya afdelningskontoret för att göra erbjudande af passande banklokal.

På grund af hvad jag nu yttrat och för att kunna vid föredragning af andra punkten i utskottets utlåtande framställa yrkande på afdelningskontorets förläggande till Mariestad, skall jag nu tillåta mig att yrka afslag på förevarande punkt 1.

Häruti instämde herrar *Bergendahl*, *Nilson* från Lidköping, *Jansson* i Djursåtra och *Magnusson*.

Herr *Svensson* från Karlskrona: I den motion, som jag haft äran att för Riksdagen framlägga, har jag påvisat, hurusom ovanligt stora penningetransaktioner ega rum inom Blekinge län, samt att särskildt med afseende på utgifter för statens räkning stora belopp utbetalas i Karlskrona. Der finnas också en mängd enskilda bolag och kassor, som omsätta stora summor. Jag vill emellertid nu icke trötta kammaren med att, såsom en föregående talare gjort, beträffande en annan stad, upprepa alla de skäl, som tala för lämpligheten af ett afdelningskontors inrättande i Karlskrona. Jag skall endast helt enkelt be att få yrka afslag på utskottets hemställan i den nu föredragna punkten för att, då andra punkten förekommer, kunna framställa yrkande om ett afdelningskontors inrättande i Karlskrona.

Herr *Lilliehöök* instämde häruti.

Om inrättande af nya afdelningskontor af riksbanken.
(Forts.)

Om inrättande af nya afdelningskontor af riksbanken.
(Forts.)

Herr Larsson i Mörtlösa: Till de skäl, som i reservationen anförts för förläggande af det nu ifrågasatta afdelningskontoret af riksbanken till Linköping, ber jag få lägga det, att Linköping är centralpunkten för Östergötlands affärsrörelse och industri samt säte för landtränteri, hushållningssällskap och ett brandförsäkringsbolag med en försäkringssumma af öfver 220 millioner kronor. Hvad konkurrensen mellan riksbanken och de enskilda bankerna beträffar, så finnes, enligt hvad bankofullmäktige upplyst, förut endast ett bankkontor i Umeå; men detsamma är förhållandet med Linköping; der finnes nu endast en bankinrättning, nemligen Östergötlands enskilda banks hufvudkontor, och Linköping har dock en folkmängd, som är fyra gånger så stor som Umeås. Bankofullmäktige erinra också om den lifliga affärsrörelsen inom Vesterbottens län. Men trävarurörelsen, som väl är den betydligaste deruppe, tyckes icke vara så synnerligen stor, att döma af hvad som meddelas i den kongl. propositionen angående anläggande af en jernväg mellan Vännäs och Umeå, ty der beräknas afverkningen till 8 à 10,000 timmer om året från statens skogar, och värdet af hvarje timmerträd uppgifves till endast 1 krona 10 öre. Man måste väl medgifva, att detta är en obetydlighet i jämförelse med de siffror, som kunna presteras för Östergötlands län.

För öfrigt vill jag erinra, att norrländingarne redan blifvit temligen väl tillgodosedda med afdelningskontor. I Norrland finnas nemligen tre sådana, i Östersund, Hernösand och Luleå, då det deremot i mellersta och södra Sverige är temligen glest med afdelningskontoren.

Jag ber sålunda att få yrka afslag på utskottets hemställan och bifall till den vid betänkandet fogade reservationen.

Herr Holmgren: Säsom af betänkandet synes, har jag icke deltagit i detta ärendes behandling inom bankoutskottet. Detta oaktadt skall jag nu be att få yrka bifall till utskottets förslag.

Jag vill ingalunda underskatta de skäl, som reservanterna anført för att förlägga ett afdelningskontor af riksbanken till Linköping; men jag fäster mera afseende vid det förhållande, att bankofullmäktige enhälligt uttalat sig för Umeå. Fullmäktige böra väl något så när känna till, hvarest kontoren lämpligast böra förläggas.

En talare på skaraborgsbanken påvisade, att bankofullmäktige för två år sedan ville inrätta ett riksbankens afdelningskontor i Mariestad. Men det är att märka, att det bland bankofullmäktige då endast fans fyra röster — mot tre — för det förslaget, så att beslutet härom var icke enhälligt. Vid förlidet års riksdag tillstyrkte visserligen reservanterna från denna kammare att förlägga ett riksbankens afdelningskontor till Mariestad. Men denna reservanternas hemställan berodde derpå, säsom äfven framhölls i reservationen, att det var Mariestad, som man året förut hade hållit sig till.

Jag tror således godt att man kan följa den anvisning, som fullmäktige här lemnat, i synnerhet som det är anledning att hoppas, att det torde inom ganska snar framtid komma att inrättas afdelningskontor af riksbanken i hvarje länsresidensstad. Jag hoppas att

inrättandet af dessa kontor kommer att försiggå fortare än hittills, då man endast inrättat ett afdelningskontor hvart annat år; och detta mitt hopp stödjer jag derpå, att den tid synes vara nära förestående, då man har att emotse en lösning af bankfrågan, och då riksbanken blir landets enda sedelutgifvande bank.

Om inrättande af nya afdelningskontor af riksbanken.
(Forts.)

Jag anhåller om bifall till utskottets hemställan.

Herr Odqvist: Herr talman, mine herrar! Så intressegifvande bankkontorsfrågan i allmänhet är, så är det dock i detta fall föga intressant att tala derom, när den ort, som man skulle önska komma ifråga till erhållande af ett riksbankens afdelningskontor, nu icke synes kunna erhålla något sådant. I min motion har jag framhållit behovet af ett sådant kontor i Borås och jag har der äfven sagt, att i afseende på sedelspridningen skulle ett afdelningskontor i denna stad medföra vinst för riksbanken i betraktande af den stora industriella verksamhet, som drivres i trakten derstädes. Nu hafva emellertid bankofullmäktige enhälligt och bankoutskottet — likvisst icke enhälligt — tillstyrkt kontorets förläggande till Umeå. Jag missunnar visst icke denna del af landet, eller Vesterbottens län, ett kontor, men jag tycker ändå att bankofullmäktige såväl som bankoutskottet och äfven Riksdagen styfmoderligt behandlat en del af landet, nemligen Vester- och Östergötland, hvarest icke finnes ett enda kontor, i jemförelse med Småland, der det finnes tre kontor förlagda. För min del har jag icke något det ringaste hopp om att få något kontor denna gång förlagdt till Borås, hvarför jag icke gör något yrkande.

Herr Restadius instämde i detta yttrande.

Herr Aulin: Då äfven jag har inkommit till Riksdagen med en motion i syfte att få inrättadt ett riksbankens afdelningskontor, nemligen i Eskilstuna, skall jag be att i största korthet få yttra några ord. De skäl, som jag anført för bifall till motionen, tyckas icke hafva vunnit särskild anklang inom utskottet. I den del af betänkandet, hvilken handlar om de särskilda afdelningskontoren, nämner utskottet såsom ett skäl, att Riksdagen hittills haft för princip att icke bifalla motioner om anläggande af riksbankens afdelningskontor på annan plats än i residensstäder; och Eskilstuna är icke någon residensstad och torde icke hafva utsigt att ännu på länge blifva en sådan. Det andra skälet för afslag är det, att saken icke är tillräckligt utredd. Slutligen har dock utskottet äfven lemnat vissa förhoppningar för framtiden i det yttrande: "att det framdeles kan böra tagas i öfvervägande, om ej i ett eller annat fall, nemligen rörande inrättande af riksbanks afdelningskontor äfven uti icke residensstäder, förhållandena kunna vara sådana, att en afvikelse från nämnda åsigt kan blifva af behof påkallad".

Då ett sådant förhållande inträder, och det kan synas lämpligt, att äfven inom Sörmland inrättas ett bankkontor, hoppas jag att också tillräcklig utredning må ega rum för att äfven Sveriges för-

Om inrättande af nya afdelningskontor af riksbanken.
(Forts.)

nämsta stad i afseende på jernmanufaktur och metallindustri måtte erhålla ett riksbankens afdelningskontor.

I förhoppning att vid en kommande riksdag denna viktiga fråga måtte återupptagas, vill jag för närvarande icke framställa något yrkande.

Herr Boström: Bankofullmäktige och bankoutsittet hafva föreslagit, att ett riksbankens afdelningskontor denna gång skall inrättas i Umeå. För min del anser jag att ett bifall till detta utskottets förslag är fördelaktigt icke blott för Vesterbottens län, utan äfven för staten, särskildt i betraktande af de stora och rika skogarne, af hvilka statsverket under de senare åren haft betydliga inkomster, och hvilka inkomster troligen komma att ytterligare stiga. Det har här åberopats folkmängdsförhållanden och sagts, att folkmängden skulle vara betydligt mindre i Vesterbotten än nere i Östergötland. Ja, det är alldeles riktigt. Men jag ber att få erinra herrarne derom, att när Riksdagen beslöt inrättande af riksbankens afdelningskontor i Luleå och i Östersund, så hade båda dessa län — och det hafva de fortfarande — betydligt mindre folkmängd än Vesterbotten. Att detta oakadt resultatet af dessa båda bankkontors affärsrörelse varit godt, framgår af de senare årens revisionsberättelser.

Man har äfven sagt, att Norrland skulle vara temligen väl tillgodosedt i afseende på kommunikationer. Jag ber i det fallet att få erinra om att, efter hvad jag tror, så åtgår det för att postbefordra ett bref fram och åter mellan Linköping och Stockholm ett dygn eller kanske litet mera. För att deremot postbefordra ett bref mellan Umeå och Luleå fram och åter åtgår det snarare fem dygn. Detta med afseende på kommunikationerna.

Reservanterna hafva framhållit förhållandet med export och import i Vesterbottens län, nemligen att värdet af exporten väl skulle uppgå till 8,710,000 kronor, men att värdet af importen endast skulle uppgå till 510,000 kronor. Men på det sättet blir det ju en handelsvinst för Vesterbottens län af icke mindre än 8,200,000 kronor. Så förhåller det sig med den beräkningen.

Slutligen får jag bekänna att, om jag skulle stå i valet emellan att rösta för inrättandet af ett riksbankens afdelningskontor i Linköping eller att rösta för rent afslag, så skulle jag hafva ganska stora betänkligheter. Ty det är icke längre än ett år sedan motion väcktes om inrättandet af ett riksbankens afdelningskontor i Norrköping; och den motionen hade, efter hvad jag tyckte, ganska stora skäl för sig.

Jag skall icke upptaga kammarens tid längre, utan anhåller om bifall till utskottets hemställan.

Häruti instämde herr *Lundström*.

Herr Themptander: Min ställning till förevarande fråga är den, att hvad som, enligt min tanke, företrädesvis ligger magt uppå, det är, att man fullföljer den inslagna vägen att upprätta nya afdelnings-

kontor af riksbanken och gör det med icke allt för dröjande steg, så att icke den tidpunkt måtte vara allt för aflägsen, då det finnes afdelningskontor i de elfva län, hvilka för närvarande icke hafva sådana. Ur denna synpunkt har sjelfva platsen, sjelfva den ordning, om jag så får uttrycka mig, i hvilken dessa återstående län erhålla sina afdelningskontor, en jemförelsevis underordnad betydelse. Jag finner det deremot alldeles naturligt, att de särskilda orternas representanter framkomma med förslag att få sådana afdelningskontor, och från hvarje län kunna, enligt min mening, framställas fullgiltiga skäl för att orten skall erhålla ett sådant. Jag är nemligen alldeles öfvertygad om att dessa kontor göra ett högst betydligt gagn på hvarje ort, der de blifvit förlagda. Och när man såsom i bankoutskottet haft tillfälle att taga del af de revisionsberättelser, som afgifvits af de af kamrarne utsedda revisorerna, finner man som oftast uttalanden om det stora gagn, som de nyupprättade afdelningskontoren visat sig medföra för orten och provinsen. Att återigen afgöra ordningen mellan dessa län är en mycket svår sak, och det kan icke hjälpas, att detta i viss mån reducerar sig till en smakfråga. Jag var för min del inom utskottet mycket tveksam, och jag vill öppet erkänna, att jag röstade för Linköping, ehuru jag tillika förklarade, att jag icke komme att reservera mig, om utskottets beslut utfölle i annan rigtning, och detta emedan jag ansåg, att det ur allmän synpunkt, ur riksbankens synpunkt, kunde vara temligen likgiltigt, hvilken af de ifrågasatta platserna i främsta rummet ifrågakomme. Jag vill ock nämna, att det inom utskottet icke var tal om några andra platser än dessa båda, Umeå och Linköping. Orsaken hvarför jag röstade för Linköping var den, att, medan Norrland under den senare tiden blifvit temligen väl försedd med afdelningskontor, man å andra sidan finner, att ett så vidsträckt område i den mellersta delen af landet, som hela Östergötland och Vestergötland, icke har något afdelningskontor af riksbanken förutom det, som är förlagdt i det längst vesterut belägna Göteborg. Vidare är ju Linköping en betydande stad, belägen i en folkrik och bördig provins; det är en centralpunkt för ett ganska omfattande affärslif och säte för andra betydande finansiella institutioner. Jag var därför öfvertygad om att ett kontor, förlagdt der, skulle, på samma gång det gagnade provinsen, äfven blifva ett af de afdelningskontor, som komme att tillföra riksbanken en jemförelsevis stor vinst. Å andra sidan kan naturligtvis till förmån för Umeå anföras, att bankofullmäktige enhälligt uttalat sig för denna plats, och att erfarenheten gifvit vid handen, att afdelningskontoren i Norrland i allmänhet lemnat en ganska god afkastning och som är relativt större än behållningen vid ett och annat af de sydligare belägna kontoren.

*Om inrättande af nya afdelningskontor af riksbanken.
(Forts.)*

Emellertid vågar jag hemställa till kammaren, huruvida det nu kan vara skäl att vika från det förslag, hvartill bankoutskottet kommit, då ju Första Kammarens ledamöter inom utskottet voro fullt eniga om att Umeå borde i främsta rummet ifrågakomma, och då samma mening sedermera gjort sig gällande inom Första Kammaren, der det, så vidt jag vet, icke ens ifrågasattes att upprätta ett kontor

Om inrättande af nya afdelningskontor af riksbanken.
(Forts.)

i Linköping, men väl varit något tal om ett sådant i Mariestad. Jag tror således, att meningen inom Första Kammaren är temligen kompakt till förmån för Umeå. Dertill kommer, att inom denna kammare meningarne äro så pass delade, att, efter hvad det synes mig, Umeå torde vara den enda plats, som här har någon utsigt till att kunna samla ett flertal röster omkring sig. Skulle kammaren deremot besluta ett afdelningskontors förläggande annorstädes än i Umeå, t. ex. i Linköping eller någon annan af de ifrågasatta städerna, skulle ett så beskaffadt beslut icke ega någon utsigt att göra sig gällande vid gemensam votering. Det är därför, som det synes mig fullt skäl att nu instämma med utskottets majoritet, och vågar jag därför anhålla om bifall till bankoutskottets förslag.

Herr Gyllensvärd: Herr talman! Ehuru jag, då den af mig med flere väckta motionen om inrättande af ett riksbankens afdelningskontor i Halmstad äfven i år blifvit afslagen, ingalunda är tillfredsstäld med det slut, hvartill bankoutskottet kommit, enär, enligt min mening, jag anser lika goda skäl förelegat för utskottet att föreslå Halmstad som Umeå, så anser jag det dock lönlöst att yrka bifall till min motion, utan vill jag endast tillkännagifva, att jag kommer att medverka till och biträda det förslag, som inom kammaren synes hafva största utsigterna att gå igenom, antingen det då blir utskottets eller reservanternas.

Herr Dieden: Jag har inom utskottet bidragit till den utgång frågan fått, hufvudsakligen af det skälet, att bankofullmäktige enhälligt tillstyrkt afdelningskontorets förläggande till Umeå, såsom efter deras uppfattning fördelaktigast för riksbanken. Men jag har också den åsigten, att man väl efter hand kommer att öfvergifva den bestämda föreställningen, att dessa kontor skola förläggas uteslutande till residensstäderna, och då naturligtvis ett så folkrikt län som Östergötlands snart måste hafva sitt afdelningskontor, kan det också möjligen vara skäl att tänka på huruvida detta bör förläggas till Linköping eller Norrköping.

Herr talman! Jag yrkar bifall till bankoutskottets förslag i punkten 1:o.

Herr Henricson: En talare på uplandsbänken angaf såsom det skäl, som vore afgörande för hans votum i denna fråga, att bankofullmäktige enhälligt tillstyrkt det nya afdelningskontorets förläggande till Umeå, och samma uppfattning har äfven uttalats från flere andra håll. Jag tror, att detta skäl varit bestämmande äfven för Första Kammaren; åtminstone uttalades inom utskottet denna mening af ledamöterna från Första Kammaren. Ja, visserligen kunna bankofullmäktige i affärshänseende hafva bättre inblick i förhållandena än representanterna från de olika orterna; men säkerligen kunna de ändå icke känna affärsverksamheten på de skilda platserna så väl som representanterna från dessa platser. Då nu denna fråga är hänskjuten till kamrarnes afgörande, har jag för min del trott, att man icke får

fatta sitt beslut endast och allenast på grund af bankofullmäktiges utlåtande; utan jag har ansett mig skyldig att, så godt jag kunnat, undersöka och utreda, hvilken af de platser, som i de olika motionerna ifrågasatts, bäst kunde vara i behof af att tillgodoses med ett afdelningskontor. Till grund för den undersökning, som jag i detta afseende gjort, har jag haft statistiska uppgifter, och har jag uppställt jemförande siffror icke blott för Östergötlands och Vesterbottens län, utan äfven för Blekinge, Hallands och Skaraborgs län. Härvid har jag kommit till det resultat, att affärsverksamheten inom Östergötland är större än inom något af de öfriga länen, hvadan man med skäl torde kunna antaga, att utsigterna för ett godt ekonomiskt resultat af ett afdelningskontors verksamhet inom Östergötlands län skulle vara större än inom de öfriga nu ifrågavarande länen. Det skulle för mig varit än mera tillfredsställande att, om jag funnit större förutsättningar för ett riksbankskontor inom något annat län, förordas kontorets förläggande dit, ty man skulle då icke hafva kunnat haft någon grund för den misstanke, att något lokalpatriotiskt intresse varit för mig bestämmande, hvilket ju en eller annan skulle kunna antaga vara fallet, då jag nu förordar Östergötland. Men, som sagdt, då nästan alla de statistiska siffror, jag haft att stödja mig på, vittna till förmån för Östergötland, är detta skälet — och det enda skälet — hvarför jag i reservationen hemställt om inrättande af ett afdelningskontor i detta län. Jag yrkar fortfarande bifall till reservationen.

*Om inrättande af nya afdelningskontor af riksbanken.
(Forts.)*

Öfverläggningen var slutad. Derunder hade yrkats: 1:o bifall till utskottets hemställan; 2:o afslag å nämnda hemställan och bifall i stället till den af herr Henricson m. fl. vid punkten fogade reservationen; och 3:o afslag å såväl utskottets hemställan som reservationen. Herr talmannen upptog hvar och ett af dessa yrkanden till proposition i nu nämnd ordning och fann svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för den förstnämnda propositionen. Som votering likväl begärdes, blef, sedan till kontraposition antagits bifall till reservationen, nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad bankoutskottet hemställt i punkt 1 af förevarande utlåtande n:o 6, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med afslag å utskottets hemställan, bifallit den af herr Henricson m. fl. vid denna punkt afgifna reservation.

Omröstningen utföll med 118 ja mot 63 nej; varande alltså utskottets hemställan af kammaren bifallen.

Punkten 2.

Bifölls.

§ 6.

Efter föredragning, hvart för sig, af bankoutskottets memorial och utlåtande

n:o 7, angående höjning i anslaget till extra biträde m. m. vid afdelningskontoret i Hernösand; och

n:o 8, angående användandet af riksbankens vinst för år 1894,

biföll kammaren hvad utskottet i nämnda memorial och utlåtande hemställt.

§ 7.

I ordningen förekom härnäst lagutskottets utlåtande

n:r 24, i anledning af väckt motion om upphäfvande af skyldigheten att förnya inteckning.

Om upphäfvande af skyldigheten att förnya inteckning.

I berörda, inom Andra Kammaren af herr *C. J. Jakobson* afgifna motion, n:o 131, hade hemställts, att Riksdagen för sin del behagade besluta, att stadgandet om förnyelse af inteckning i fastighet hvart tionde år för att inteckningen skall fortfara att gälla hädanefter upphör; men hemställde utskottet, att motionen icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Häremot hade reservation anmälts af herr *Erickson* i Bjersby.

Efter föredragning af ärendet anförde:

Herr Jakobson: Herr grefve och talman! Mine herrar! Som motionär i frågan skall jag anhålla att få yttra några ord.

Såsom herrarne sett af motionen liksom af det föreliggande betänkandet, är denna fråga icke ny. Redan år 1867 hade en fastighetskomité haft den före samt yttrat sig derom, att bestämmelsen om förnyelse af fastighetsinteckning icke vidare vore lämplig. Denna mening uttalades ock af den 1887 års komité, som hade att afgifva förslag till jordbrukskreditens lättande. Vidare hafva i samma fråga framkommit motioner vid 1886 och 1887 årens riksdagar, hvilka motioner rönt ett ganska välvilligt mottagande af Riksdagen, ehuru skäl då förelägo, som gjorde att frågan föll. År 1888 beslöt dock Riksdagen att i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder för att afskaffa denna bestämmelse om fastig-

hetsinteckningars förnyelse hvart tionde år. Kongl. Maj:t förklarade sedan i skrifvelse till Riksdagen år 1889, att Kongl. Maj:t fann frågan icke böra till någon Kongl. Maj:ts åtgärd föranleda. Således kunde man ju tycka, att skäl föreligga, hvarför man kanske icke nu skulle vågat sig fram med någon motion i förevarande ämne. Men det inträffade för lidet år i en trakt af landet, der det var fråga om att anskaffa rörelsekapital för jordbruksnäringen från främmande håll, att, oaktadt utsigterna att lyckas till en början voro ganska gynsamma — det var fråga om att upplåna utländska penningar till mycket låg ränta, $3\frac{1}{2}$ ja, till och med till 3 procent ränta — alla underhandlingar strandade, sedan de främmande penningemännen fått klart för sig hvad som är bestämdt rörande våra fastighetsinteckningar, nemligen att de skola förnyas hvart tionde år. Man ville under sådana bestämmelser icke inlåta sig på affären. — Herrarne höra således, att i andra civiliserade länder icke förekomma sådana bestämmelser, att inteckningar skola förnyas hvart tionde år, utan invånarne der kunna reda sig denna bestämmelse förutan.

Om upphäfvande af skyldigheten att förnya inteckning.
(Forts.)

I betraktande af denna omständighet, och oaktadt frågan nu visserligen fallit hos Kongl. Maj:t, ansåg jag det vara en bjudande pligt att å nyo upptaga frågan, helst då man i dessa dagar söker hitta på utgångsvägar på flera sätt för att underlätta fastighetskrediten. Herrarne vilja väl icke förneka, att det är nödigt och på sin plats.

1867 års komité sade, att inteckningsförnyelsen är mycket besvärande och mycket graverande för dessa realsäkerheter samt gör dem mindre begärliga, än de annars skulle vara. Med anledning här af skall jag be att i detta fall få i förbigående nämna, att jag från flere håll i landet fått mottaga meddelanden, hvari uttalats sympatier för denna fråga, samt att man ansett dess lösning hafva mycket talande skäl för sig. Man har till och med förevisat mig fastighetsinteckningar från främmande länder, t. ex. från Danmark, der det alldeles icke kommer i fråga någon inteckningsförnyelse, och den man, som uppvisade sådana för mig och således var långifvare, förklarade, att han och hans landsmän skulle gerna känna sig villiga att belåna sådana realsäkerheter mot en half procent lägre ränta, än vanligt, men blott för det besvärliga uti att tänka på förnyelse inom rätt tid och för att icke genom en försummelse i detta afseende hypotekets värde skulle gå förloradt, ville de icke inlåta sig på affären. Det är detta, som gifvit mig anledning att framkomma med min motion.

Nu har visserligen lagutskottet förklarat, att bottagandet af bestämmelsen om inteckningsförnyelsen skulle möta svårigheter, särskildt därför att man skulle ha svårt att få inteckningarna dödade, för den händelse de förkommit på något sätt — och jag medgifver, att detta kan vara ett skäl. Men herrarne få väl medgifva, att, då saken kan gå för sig i andra stater, så torde den väl kunna gå för sig äfven här i landet.

Lagutskottet har icke framhållit någon brist i formelt hänseende i min motion. Nu medger jag visserligen gerna, att den kanske svårigen kunnat bifallas, då jag i dess kläm fordrat ett positivt och bestämdt afgörande. Men jag och säkerligen många med mig hade

*Om upp-
häfva-
nde af
skyldigheten
att förnya
inteckning.
(Forts.)*

dock förväntat, att utskottet med god vilja kunnat i år lika väl som år 1888 föreslå en skrivelse i ämnet till Kongl. Maj:t. Sedan hade det tillkommit Kongl. Maj:t att verkställa den utredning af frågan, som kunde anses vara behöflig. Nu föreligger frågan i ett beklagligt läge — det medger jag gerna — eftersom den redan fallit i Första Kammaren. Ingen utsigt finnes ju då för att frågan skall kunna lösas i år. Men den är allt för betydande för att icke hafva framtiden för sig. Jag hoppas, önskar och tror, att denna kammare icke skall frångå sin ståndpunkt från år 1888, då den beslöt en skrivelse i ämnet och därför nu vill vara med om att såsom en opinionsyttring återförvisa ärendet till lagutskottet med förordande af en skrivelse till Kongl. Maj:t i öfverensstämmelse med den år 1888 aflåtna. Frågan är af den art, att den måste falla framåt, och för att underlätta frågans lösning, då den återkommer till Riksdagen, skall jag, herr greffe och talman, anhålla om proposition på, att frågan återförvisas till lagutskottet.

Herr Anderson i Tenhult: Att återförvisa detta ärende till lagutskottet kan väl icke tjena till något, då Första Kammaren redan fattat sitt beslut. Denna fråga är ingalunda ny. Den har, som kammaren nog erinrar sig, flere gånger framkommit till Riksdagen. På Riksdagens år 1888 aflåtna skrivelse i ämnet till Kongl. Maj:t svarades, att den då aflåtna skrivelsen icke kunde till någon åtgärd föranleda.

Då man vill hafva en ändring i inteckningslagen, i syfte att vunnen inteckning må utan förnyelse ega bestånd, torde det också vara nödigt att göra åtskilliga förändringar på andra områden i vår lag. Nu är att märka, att motionären icke uppgifver, i hvilken lag eller förordning han önskar få den begärda förändringen vidtagen, mycket mindre hvilka paragrafer skulle vara lämpliga att undergå förändring, utan han har helt enkelt yrkat, att Riksdagen för sin del behagade besluta, att stadgandet om förnyelse af inteckning i fastighet hvart tionde år, för att inteckningen skall fortfara att gälla, hädanefter må borttagas. Då lagutskottet emellertid icke har någon motionsrätt, torde motionären finna, att utskottet icke haft något annat att göra, i det skick den förelegat, än att afstyrka densamma. Skulle kammaren vilja på ett eller annat sätt biträda motionen, sådan den är uppställd, skall jag visst icke hafva något deremot, men en återförvisning af frågan gagnar till rakt ingenting annat än att besvära kammaren ännu en gång.

Herr Restadius: Vid öfvervägande af de förmåner, som möjligen kunna härflyta af motionärens förslag om borttagande af föreskriften om fastighetsinteckningars förnyande, och de olägenheter, som deraf kunna uppstå, tror jag, att det lätteligen skall kunna påvisas, hurusom fördelarna äro synnerligen små och ovissa, men olägenheterna deremot stora och af synnerligen framträdande art.

Jag vill då till en början uppehålla mig något vid de fördelar, som kunna påräknas af en sådan förändring. En af dem skulle då blifva, att innehafvaren af en inteckning undgår det besvär, som ligger

i densammas förnyande hvar tionde år. Jag vill härvid påpeka, att i det allmänna föreställningssättet redan ingått medvetandet om skyldigheten till en dylik förnyelse, och att således borttagandet af densamma utaf farhåga för att någon skulle kunna glömma förnyandet blott skulle bereda förmån åt den, som icke är ordentlig i handhafvandet af sina affärsförhållanden.

Det har också af motionären anförts såsom ett ytterligare stöd för hans åsigt, hurusom det skulle kunna vara att hoppas, att, derest man toge bort ifrågavarande bestämmelse, man i England skulle kunna erhålla fastighetslån för så billig ränta som för $3\frac{1}{2}$ eller 3 procent. Jag kan nu naturligtvis icke bestrida, att motionären kunnat från något håll hafva erhållit en slik uppgift. Men jag vill deremot framhålla, hurusom jag vid samtal med en engelsman, hvilken om de ekonomiska förhållandena i England egde full kännedom, fått den upplysning, att den billiga ränta, som omtalas i tidningarna tid efter annan herska i England, gälde hufvudsakligen så kallade "bonds" eller engelska statspapper äfvensom andra engelska papper af första klass. Vill man åter belåna andra länders värdepapper, får man, i synnerhet när det icke är fråga om statspapper, i England för lån, äfven mot säkerhet af goda hypotek, erlægga en ränta, fullt motsvarande den, som vanligen gäller i Sverige. Vidare vill jag framhålla, att det icke är tänkbart, att den förmenta förmånen i allmänhet skulle kunna beredas åt de mindre eller medelstora jordbrukarne, utan möjligen endast åt någon mycket stor sådan. Men denne kan äfven erhålla mot fullgod säkerhet af inteckningar lån i kassor här i Sverige till den billiga räntan af 4 procent. Jag föreställer mig dessutom, att, om man tager hänsyn till de kostnader, som uppstå, då lån skola upptagas i främmande länder, $3\frac{1}{2}$ procent ränta i England icke medför mindre kostnader, än 4 procent ränta i Sverige.

Öfvergår jag åter till de olägenheter, som tvifvelsutän om den föreslagna åtgärden skulle uppstå, vill jag hafva framhållit, hurusom den af motionären omnämnda 1867 års komité såsom vilkor för borttagande af inteckningsförnyelsen uttryckligen förutsatte, att man skulle tillägga fullt laga vitsord åt de inteckningsböcker, som komitén föreslog. 1875 års lagstiftare deremot ansågo, att man borde iakttaga stor varsamhet med ett sådant nytt förslag och låta någon tid förflyta, innan man vidtog en så djupt ingripande åtgärd. Den erfarenhet, som efter lagfarts- och inteckningsböckernas upprättande sedermera kunnat vinnas, bekräftar till fullo mitt påstående, att ännu icke den dag är inne, då man kan vidtaga denna åtgärd, utan att stora, djupt ingripande rättskränkningar deraf blifva en nödvändig följd. Det är nemligen så, att under århundraden jordeganderättsförhållandena icke blifvit på ett någorlunda tillfredsställande sätt tillgodosedda, utan att först genom 1875 års lagstiftning anordningar vidtagits för ett rationellt ordnande af dem, hvadan, och då det sålunda skedda utsädet ännu ej mognat till skörd, borttagandet af inteckningsförnyelsen, som förutsätter att ett slikt ordnande fullbordats, först längre fram i tiden torde kunna komma i fråga. Nu uppstode tvifvelsutän deraf sådana rättskränkningar, att vederbörande skulle med fullt fog kunna vända

*Om upp-
häfrande af
skyldigheten
att förnya
inteckning.
(Forts.)*

Om upphäfvande af skyldigheten att förnya inteckning.
(Forts.)

sig mot antingen domaren eller staten för erhållande af ersättning derför, att de gått miste om rättigheter, hvilka i laga ordning tillkommit. Det skulle nog vara vigtt att i sådant fall få vända sig till domaren; men utom det att det kan hända, att han saknar tillgångar att gälda de stora ersättningar, hvarom i sådant fall anspråk kunde mot honom framställas, vill jag också tillägga, att derigenom en den allra gröfsta rättskränkning skulle kunna uppstå. Jag tillåter mig anföra några exempel i detta afseende. Det fins inom den domsaga jag förestår tre qvarnar med namnet Fors. De hafva också derjemte särskilda namn, så att de skulle kunna skiljas åt. När jag uppslog det upplägg i lagfartsboken, der en af dem införts, fann jag deri införda anteckningar gifva vid handen, att två personer hvar för sig skulle på grund af särskilda åtkomster vara egare till qvarnarna; och visade det sig vidare, att fel af enahanda beskaffenhet förekom i motsvarande upplägg uti inteckningsboken. Naturligtvis var det en af mina första åtgärder, sedan jag fått kännedom om berörda förhållande, att söka åstadkomma rättelse derutinnan. Jag vände mig därför till vederbörande landsstatstjenstemän, till jordegaren, till arrendatorn och till nämnden, men jag har ej kunnat få utredning om, hvilken af qvarnarna varit afsedd i de åtkomsthändingar som varit för mig förvisst, eller något besked i öfrigt, som kunde lända till sakens utredning. Naturligtvis skulle, derest det fastställdes, att fastighetsböckerna egde fullt laga vitsord, det uppstå tvist om, hvem som vore egare till qvarnen och hvilkendera af qvarnarna vore belastad med uppgifna inteckningar, och naturligtvis kunde tvisterna varda afgjorda på sådant sätt, att den tappande egde fullt fog att väcka talan om skadestånd, men om domaren gjort allvarliga försök, men icke lyckats att åstadkomma utredning om eganderättsförhållandena, är det väl rimligt, att i följd af den utgång, en sedermera uppkommen rättstvist emellan vederbörande kunnat erhålla, domaren skall kunna förpligtas utgifva skadestånd till den det vederbör? Jag har haft i min hand inteckningar till ett sammanlagdt belopp af 1,000,000 kronor. Dessa voro intecknade i svensk egendom och belånade i utländskt bankinstitut. Mot den formella giltigheten af inteckningarna fans intet att anmärka. Tvärtom kunde det utredas, att de intecknade fastigheterna varit i enskild ego allt sedan år 1808 och derefter enligt företedda boupp-tecknings- och arfskiftes-instrument samt fastebref genom särskilda leder öfvergått till den, som pantförskrifvit fastigheterna. Genom en tillfällig slump upptäcktes emellertid, att största delen af fastigheterna tillhörde icke enskild person, utan kronan. I följd deraf voro också inteckningarna utan giltighet. Är det rimligt, att för den förlust, som härigenom kunde hafva uppkommit, domaren skulle betala ersättning? Någon giltig rättsgrund kan naturligtvis icke derför uppställas. Vidare vill jag fråga: är det tänkbart, att staten skall vilja träda emellan för att i dylikt fall gifva den ersättning, som kan fordras? Detta förefaller mig icke antagligt.

Jag tror, att den dag möjligen kan komma, då man till stor båtnad skulle kunna fastställa den princip, att lagfarts- och inteckningsböckerna tillerkändes fullt laga vitsord. Men den dagen kan

icke inträffa förr, än resultatet af 1881 års häfdelag fått göra sig tydligt gällande och de menliga påföljder, som hittills uppkommit och fortfarande kunna uppkomma af kongl. förklaringen den 14 maj 1805, upphört att vidare vara möjliga. Derigenom och genom den större vana, som domaren får vid förande af böckerna, skall det kunna komma derhän, att allenast sådana uppgifter i dem förekomma, att man utan fara kan tillerkänna dem fullt laga vitsord.

Nu säger man, att uti främmande länder en dylik åtgärd vidtagits utan synnerlig skada. Genom en lag den 6 november 1843 har visserligen i Sachsen blifvit fullt tydligt uttalad den princip, att inteckningsförnyelse icke skulle ifrågakomma, och ser man på saksrättens betydelse är det icke teoretiskt riktigt, att sådan bestämmelse härutinnan som den i svenska lagen förefintliga är gällande. Men jag får då upplysa, att, för att en sådan bestämmelse som den, hvilken i Sachsen och för öfrigt öfverallt i Tyskland samt äfven i Österrike nu förekommer, kunnat införas, har under mer än ett århundrade ett träget arbete pågått för ordnande af jordeförhållandena — därför kostnaden uppgått till millioner — på det sätt, att för hvarje jordstycke upplagts ett blad med plats för anteckningar om lagfart å ena sidan och om inteckningar å den andra, ungefärligen på enahanda sätt som uti städerna i Sverige, med utförliga anteckningar om allt som kan lända till en fullständig upplysning om egendomen — åtminstone under ett århundrade. — Öfvergår jag åter från Tyskland till Frankrike, vill jag fästa uppmärksamheten på, hurusom detta land med sin goda ekonomiska lagstiftning fortfarande står på Code-Napoléons ståndpunkt i det afseendet, att inteckningar i fast egendom, så kallade inscriptions, skola inom viss tid förnyas, och ha, såvidt jag känner, några klagomål öfver en dylik bestämmelse ej försports. Vänder jag mig slutligen till de länder, som ligga oss närmast, Norge och Danmark, får jag erkänna, att i Norge i allmänhet icke förekommer förnyelse af dylika inteckningar. Men genom en lag af år 1869 har det ändock för vissa fall föreskrifvits, att de skola förnyas hvar tionde eller hvar tjugonde år. I sammanhang dermed har äfven lösts en mycket svårlost fråga, nemligen huru de inteckningar skola dödas, som uppgifvas hafva förkommit och sålunda af egaren till den intecknade fastigheten icke kunnat vid rätten företes. Det har stadgats, att för inteknings dödande i sådant fall — på norska mortifikation — erfordras särskildt tillstånd af konungen, ett tillstånd, hvilket icke kan meddelas, med mindre mycket stränga vilkor derför äro uppfyllda. I Danmark förfares något annorlunda. Der har man gått derhän, att för att få bort sådan inteckning ur fastighetsboken, som förmenas vara icke befintlig, man utfärdar ett reskript, som säger, att, som ifrågavarande inteckning är så och så gammal utan att någon egare till densamma sig anmält, innehafvaren deraf skall inom viss tid gifva sig till känna, vid äfventyr att den eljest strykes bort.

Det har sagts af motionären, att 1867 års komité skulle på ett särdeles lyckligt sätt hafva löst de svårigheter, som i detta fall förefinnas. Den åsyftade bestämmelsen skulle då vara 5:3 § i komiténs förslag. Men denna innehåller ingenting annat än föreskrift om sådan

*Om upp-
häfvande af
skyldigheten
att förnya
inteckning.
(Forts.)*

*Om upp-
häfrande af
skyldigheten
att förnya
inteckning.
(Forts.)*

ediktalstämmning, som i visst hänseende redan förekommer i Sverige. Om nemligen någon inköpt på exekutiv auktion en intecknad fastighet, och köpeskillingen ej räcker att dermed gälda inteckningarna till fullo, har egaren af fastigheten rätt att begära, att inteckningarna i fastigheten, i hvad de öfverskrida köpeskillingen, skola, fastän inteckningshandlingarna icke kunna i hufvudskrift företes, efter anslag dödas. Men den nämnda komitén förutsätter som villkor derför, att jordegaren skall visa synnerligt skäl för att inteckningshandlingen förkommit. Det torde ej vara så lätt att åstadkomma bevis derom, emedan, då något går förloradt, man vanligtvis ej är försedd med vittnen derpå. Jag vill dessutom nämna i afseende å berörda förfarande, att man icke kan anse det så mycket vara grundadt i rätt som fastmera en nödfallsutväg för ernående af ett eftersträfvansvärdt mål, och att enligt mitt förmenande detta vapen då icke bör i vidare mån användas, än som nödvändigt erfordras.

Då jag, herr talman, icke kan finna, att den tid är inne och de omständigheter nu föreligga, som kunna berättiga till vidtagande af sådan åtgärd, som i motionen föreslagits, tillåter jag mig yrka bifall till utskottets hemställan i det förevarande betänkandet.

Herr Lundell: Enligt mitt förmenande äro fördelarne af inteckningsförnyelsens borttagande betydligt öfvervägande olägenheterna deraf; och jag tror, att det icke skulle vara förenadt med några synnerliga svårigheter att upplägga inteckningsböcker, som vore fullt tillräckliga och fullt giltiga. Det är nog långt ifrån så svårt, som den föregående talaren sökte göra troligt. Det går mycket bra utan inteckningsförnyelse i andra länder, i hela Tyskland, i Danmark o. s. v.; och i Frankrike är det ej så, att alla inteckningar behöfva förnyas hvar tionde år. En del behöfver det, en del icke. Jag tror emellertid, att inteckningsförnyelse är en ganska besvärlig och äfven kostsam procedur. Efter en beräkning jag gjort med hänsyn till inteckningar i Smålands hypoteksförening, har jag funnit, att förnyelserna af der befintliga inteckningar kostat ungefär 300,000 kronor om året. Detta är, tror jag, en temligen stor utgift. — Jag ville ej fästa mig synnerligt vid den här berörda frågan, om betydelsen af inteckningsförnyelsens borttagande för erhållande af lån i utlandet, ty det betyder, tänker jag, icke så mycket. Men jag tror största betydelsen vara de besvär och kostnader, som äro förenade med ifrågavarande förnyelser och som mycket väl borde kunna undvikas. Men det är icke endast denna sak i inteckningslagen, som behöfver ändras, utan det är äfven en hel del andra saker deri, som nog behöfva ändras och omarbetas. Detta kan dock icke motionen gifva anledning till, men jag förmodar, att frågan kommer igen och att då begäres en omarbetning af inteckningslagen, hvilket den som sagdt kan behöfva äfven i andra hänseenden, och i samband dermed äfven en omarbetning af utskottetslagen i vissa fall, hvilket nog äfven behöfves.

Jag har intet yrkande.

Herr von Krusenstjerna: I viss mån intager jag en mellanställning mellan å ena sidan motionärens åsigt och å den andra den

åsigt, som uttalades af herr Restadius. Jag kan nemligen för min del icke finna annat, än att ganska tänkvärda skäl tala för borttagande af stadgandet om inteckningsförnyelse, och jag kan svårigen föreställa mig att olägenheterna af genomförandet af en sådan åtgärd skulle vara så betänkliga, som herr Restadius ansåg.

Om upphäfvande af skyldigheten att förnya inteckning.
(Forts.)

Men hvad jag här vill framhålla är, att det synes mig, att, innan kammaren i enlighet med motionärens yrkande beslutar sig för en opinionsyttring, kammaren bör göra klart för sig, att den af motionären ifrågasatta åtgärden icke är så lätt att genomföra, som han att döma af sin motion tyckes tänka, äfvensom att de fördelar, som han hoppas genom antagande af en sådan förändring skulle vinnas med afseende på svenska pappers ställning på den utländska penningemarknaden, icke torde vara att förvänta till den utsträckning, som han tyckes hoppas.

En sådan åtgärd som borttagande af stadgandet om förnyelse af inteckningar kräfver med nödvändighet tvenne mycket viktiga reformer af vårt hypoteksväsende. Den ena är att gifva inteckningsboken fullt vitsord, ty det är ju helt naturligt att, om inteckningar för fordringar icke behöfva förnyas, det icke går för sig, helst om man tänker sig längre fram i tiden, att för upplysningars erhållande genomöka protokoll för många tiotal af år, utan det måste då finnas en inteckningsbok, som har vitsord. Och jag ber kammaren besinna, att en sådan åtgärd, hur önskelig och lämplig den än må vara, är en stor sak och förenad med högst betydande kostnader, ty jag hyser verkligen tvifvel, om detta kan genomföras utan en ganska stor reform i fråga om våra underrätters kansli.

Har man nu klart för sig, att fördelarne af en sådan åtgärd äro så stora, att man icke bör rygga tillbaka för kostnaderna, nå, då är det godt och väl.

Men det är äfven en annan sak, som med nödvändighet medföres af ett sådant stadgande, och det är frågan huru man skall förekomma att förkomna inteckningar skola hur länge som helst, till skada för fastighetsegaren, gravera den intecknade fastigheten, något som nu icke inträffar, enär de efter tio år dö af sig sjelfva om de icke förnyas.

Ett mortifikationsförfarande kräfves, för att man skall kunna blifva af med dylika förkomna inteckningar, och detta mortifikationsförfarande måste blifva synnerligen fullständigt och genomtänkt. Ty eljest kan man lätt löpa den faran, att man har en inteckning, som man anser vara god, i sin ego, och så öfverraskas man att genom en ediktalstämning inteckningen, som af fastighetsegaren uppgifvits vara förkommen, blifvit dödad, och man är af med hela sin säkerhet. Jag misstänker att sådant skulle leda till stor skada för vår fastighetskredit, och då blefve den sista villan värre än den första.

Då, såsom motionären i sitt anförande sjelf erkänt, det förslag han framställt näppeligen kunde af lagutskottet tillstyrkas — ty det var af det innehåll, att man skulle helt enkelt ur författningen stryka ut stadgandena om förnyelse af inteckningar, utan att sätta något annat i stället — och då vidare lagutskottet, med hänsyn till att

Om upphäfrande af skyldigheten att förnya inteckning.
(Forts.)

denna fråga så nyligen som år 1888 genom en skrivelse af Riksdagen blifvit hänskjuten till Kongl. Maj:t och att Kongl. Maj:t då, på fördragning af *nuvarande* chefen för justitiedepartementet, funnit denna Riksdagens skrivelse icke böra till någon åtgärd föranleda, ansåg sig icke heller böra tillstyrka en ny skrivelse i ämnet, så har lagutskottet icke kunnat förfara på annat sätt, än som skett.

Herr Erickson i Bjersby: Under utredningen i utskottet angående denna motion kom äfven jag till insigt derom, att förslaget genomförande skulle kräfva ganska vidlyftiga förändringar i hela vårt lagfartsväsende och icke låta sig verkställas så lätt, som motionären synes hafva tänkt eller som Riksdagen måhända ansåg, då Riksdagen år 1888 aflät en skrivelse till Kongl. Maj:t i den föreliggande motionens syfte. Men jag hyste i utskottet den meningen — och därför reserverade jag mig mot utskottets beslut — att utskottet år 1895 borde vidhålla den uppfattning i frågan, utskottet förut en gång uttalat och Riksdagen godkänt, att motionen borde åtminstone föranleda en förnyad skrivelse i ämnet till Kongl. Maj:t. Det enda skäl, lagutskottet anfört för sin afstyrkande hemställan, är det, att Kongl. Maj:t nyligen afböjt att vidtaga åtgärder uti förevarande syfte. Sex till sju år hafva dock förflutit sedan Riksdagen skref i saken, och för öfrigt har nog Riksdagen någon gång skrivit om igen till Kongl. Maj:t i samma ämne inom en mindre tidrymd än 6—7 år. Det för mig väsentliga är, att jag anser syftet med motionärens förslag godt; och äfven om den önskade reformens genomförande skulle kräfva kostnader och mycket arbete, bör icke Riksdagen draga sig tillbaka därför. Hvarje reform i lagstiftningsväg kostar, enligt hvad erfarenheten visat, mycket pengar, i synnerhet om lagberedningen först skall utarbeta nytt lagförslag och förslaget sedan gå igenom alla möjliga pröfningar, innan det slutligen kommer till behandling i Riksdagen. Motionären har, så vidt jag förstår, i motionen tydligt framhållit fördelarne af upphäfvande af bestämmelserna rörande inteckningsförnyelse, och jag behöfver därför icke yttra något derom. Lagutskottet har icke heller uttalat någon derifrån afvikande mening, lagutskottet har endast ansett, att man redan nu icke borde å nyo skriva i ämnet till Kongl. Maj:t.

En talare midt emot yttrade nyss, att det icke skulle tjena någonting till att bifalla det yrkande motionären nyss gjort här i kammaren om återremiss till utskottet i syfte att få till stånd en skrivelse till Kongl. Maj:t. Motionären håller således icke vidare på sitt förslag i motionen, utan inskränker sig till att yrka en skrivelse till Kongl. Maj:t, och han har gjort detta yrkande, om jag förstod honom rätt, uteslutande för att kammaren må blifva i tillfälle att yttra sig om, huruvida kammaren godkänner syftet med motionen och vidhåller samma uppfattning som den hade år 1888. I sådant hänseende kan jag icke annat än instämma med motionären och göra samma yrkande. Det är nog sant, såsom nyss sades, att ett sådant beslut numera icke skulle föranleda något i sak vid innevarande riksdag, men det skulle dock föranleda dertill, att man finge veta, om kammaren fortfarande

önskar en sådan reform som den föreslagna. Frågan skulle också derigenom erhålla ett fördelaktigare läge för ett återupptagande i mera utredt skick, t. ex. nästa år — ty jag förmodar, att frågan redan då å nyo skulle kunna komma före.

Man sade här nyss, att inteckningsförnyelsen hvart tionde år ingått i allmänna föreställningssättet. Den, som aldrig så litet följt med utvecklingen af denna fråga under den senare tiden, måste, anser jag, å andra sidan medgifva, att detta föreställningssätt numera förändrats derhän, att från alla håll ropas på denna reform, icke endast från jordbrukarnes, utan äfven från fastighetsegarnes i städerna. Reformen är numera ett allmänt önskningsmål, och jag anser att man bör taga ganska stor hänsyn härtill. Visserligen skulle, såsom jag nyss nämnde, reformens genomförande kräfva kostnader och betydande arbete, men att, såsom här påståtts, allmänheten derigenom skulle komma att lida någon rättskränkning, tror jag icke, då reformen naturligtvis icke skulle genomföras, förrän man tagit hänsyn till alla omständigheter, som inverkade på saken. Man kan ju icke tänka sig, att förslaget dessförinnan skall kunna gå igenom, och då behöfver man icke frukta för, att någon rättskränkning skall uppstå. För närvarande tillåter jag mig att instämma i motionärens förslag om återremiss till utskottet i ändamål att få till stånd en skrivelse till Kongl. Maj:t i motionens syfte, hvilket beslut åtminstone skulle innebära en opinionsyttring från kammarens sida.

Herr Danielson: Denna fråga anser jag verkligen hafva en mycket stor betydelse, så att man bör noga öfverväga, huru vida man bör understödja motionen eller ställa sig på afslagssidan. Jag ber då få säga, att de skäl som tala för afslag äro så öfvervägande, att vi böra uteslutande egna oss åt saken i sådant syfte. Den siste talaren talade om att den tid, i hvilken vi leva, fordrar detta, men jag vill hemställa till den ärade talaren, huru det skulle gå, derest denna förnyelseskyldighet skulle upphävas. Om t. ex. en fastighetsegare vore mindre noggrann med utfärdande af inteckningar, så att det blefve rätt många på skilda händer, hvad skulle då denna fastighet få för värde vid ombyte af egare? Jag tror att nästan hvarje fastighet skulle då i sinom tid betydligt sjunka i pris, så att det blefve rent af omöjligt att reda ut huru det hängde i hop. Man har ju erfarenhet om hur det är, då det är fråga om en enda inteckning, som är bortkommen, och hur svårt det då är att uppgöra en fastighetsaffär, blott det dröjer några få år, innan inteckningen är tioårig. Huru skulle det då gå, om en inteckning för all framtid skulle ega bestånd? Det är ju alldeles omöjligt, det skulle rent af förstöra fastighetskrediten, och det vore låntagarne, som skulle komma att blifva mest lidande på det. Den förhoppning, att utländingen derigenom skulle komma att lättare belåna den mindre jordbrukarens papper, är en så märkvärdig tanke, att jag icke kan följa den. Det är ju ofta icke möjligt för mindre jordbrukare att göra upp om sina inteckningar med personer inom landet, som de känna och kanske dagligen äro i handel och vandel med. Så mycket mindre skulle de kunna det med perso-

Om upphäfvande af skyldigheten att förnya inteckning.
(Forts.)

Om upphäfvande af skyldigheten att förnya inteckning.
(Forts.)

ner i utlandet, som de kanske aldrig sett. Detta skulle ju blifva mycket svårare, och jag föreställer mig, att det skulle föra fastighetskrediten in på sådana områden, att den aldrig repade sig mera. Och det bör väl ej vara hufvudsträfvandet att bara låna och låna, utan man bör väl äfven vänja folk vid att betala. Detta, tror jag, vore bättre att arbeta för. Åtgärd i detta syfte vore en berättigad åtgärd.

Motionären ville nu hafva en opinionsyttring från denna kammare, och han har understöddts derutinnan af en ledamot i lagutskottet. En sådan opinionsyttring vore ett steg, som jag finner i högsta grad egnadt att locka in på ett farligt område; och jag är af den åsigt, att det vore en synnerlig fara, om denna kammare nu skulle vilja göra ett sådant uttalande samt i följd deraf få frågan igen och löst i det syfte motionären angifvit. Dermed blefve vår svenska jord och våra svenska fastigheter för all framtid så skuldsatta, att jag ej ser någon tid, då det skulle vara möjligt att få dem ur denna skuldsättning. Ett sådant sakernas tillstånd må väl ej vara synnerligen eftersträfvansvärdt, utan ett hufvudsyfte må väl vara, att, om fastighetsegarne kunna betala, de äfven skola få göra det. Nu säger någon måhända: det kan man väl få göra i alla fall, äfven om inteckningsförnyelsen borttages. Men det är ju billig ränta man afser och ej att betala det man lånar. Men huru många skulle då tänka på att betala? Nej, följden skulle blifva det redan nu vanliga, att inteckningar komme att utgå i ofantlig mängd och kanske finnas på så många olika händer, att det vore omöjligt att vid köp eller dylikt hålla reda på dem och få likvid uppgjord.

Jag anser inteckningsförnyelsens borttagande olämplig för svenska förhållanden och hoppas, att denna kammare utan vidare helt bifaller hvad utskottet hemställt. Jag anser, att sällan ett utskott motiverat sin hemställan så väl, som lagutskottet gjort i detta fall, och jag yrkar bifall till densamma.

Herr Wester: Man har sagt, att allmänna opinionen i landet skulle vara för inteckningsförnyelsens borttagande, och detta är i viss mån rätt. Men mig undras, om de, som yrka derpå, riktigt betänkt, hvad följderna deraf skulle blifva. Jag medgifver, att för den större fastighetskrediten det kan medföra nytta att undslippa inteckningsförnyelse, emedan man derigenom skulle få marknad för ansökningar om lån på större belopp i utlandet. Men deremot är det mycket tvifvelaktigt, om för de mindre fastighetsegarne, d. v. s. för flertalet af dem, som behöfva låna mot inteckningar, fördelarna af inteckningsförnyelsens borttagande uppvägas af de dermed förenade olägenheter, ty det går ej an att, som motionären föreslagit, Riksdagen helt enkelt beslutar: att inteckningsförnyelse skall upphöra. Dertill fordras en mycket stor förändring, ja, jag torde kunna säga, i viss mån en fullständig omgestaltning af våra kreditlagar eller våra fastighetslagar.

1867 års komité har, såsom redan blifvit påpekadt, föreslagit ett sätt för dödande af inteckningar, hvilket ju är det vigtigaste, derest inteckningsförnyelsen borttages. Detta förslag har dock icke vunnit

någon anklang. Vål har det understöddts af en eller två af högsta domstolens ledamöter, men derå har icke fästats afseende vid uppgörande af förslag till 1875 års författning. Detta finner jag äfven välbetänkt, först och främst därför att, såsom redan blifvit påpekadt, det deri förutsättes som villkor för rättigheten att få en inteckning dödad, att fastighetens egare skall visa synnerligt skäl för rättigheten af sin uppgift, att handlingen förkommit, och detta låter sig i de flesta fall ej göra. Men, äfven om han får sökt tillstånd, är förslaget så beskaffadt, att, till följd af de många kungörelserna och den vidlyftiga proceduren, det blefve för fastighetsegaren alltför besvärligt och dyrt, på samma gång som det ej bereddtes långgifvaren tillräcklig säkerhet. Den nu åsyftade ändringen torde ej kunna genomföras utan att man åvägbringar ungefär samma lagstiftning som den i Tyskland och Danmark. Ifrågavarande lagstiftning är der mycket vidlyftig och föreskrifver åtskilliga formaliteter samt förutsätter, att fastighetsböckerna skola hafva vitsord. Här är ej behöfligt att fullständigt redogöra för densamma, men jag vill nämna, att grundregeln deri är, dels att för att få en pantförskrifning inregistrerad eller som det här heter intecknad fördras, att skuldebrevet är stäldt till viss man, dels ock att en inteckning icke kan dödas, utan att den, till hvilken den är stäld eller på hvilken den blifvit transporterad, uti påskrift erkänt, att skulden är infriad. Ett intecknings-skuldebref, som blifvit sålunda inlöst, kan fastighetsegaren icke å nyo utsläppa, utan att han derå tecknar öfverlåtelse till viss man. Det är ej föreskrifvet i lagen, att denna öfverlåtelse skall inregistreras, utom i vissa fall, men äfven i andra fall plägar det ske, och i Danmark är det regel, att transporter antecknas i fastighetsregistret, emedan detta medför åtskilliga fördelar, hufvudsakligast den, att en förkommen inteckning icke kan dödas, utan att långgifvaren, eller den, som står i boken såsom senaste innehafvare af inteckningen, höres. Derigenom förekommes hvad som kunde ske efter 1867 års komités förslag, att en inteckning kan blifva dödad, utan att dess innehafvare visste af det. Nämnda förfarande kan ega rum i sagda länder till följd af den sed, som der uppstått: att fastighetsinteckningar, om jag må kalla dessa handlingar inteckningar — obligationer kallas de der — ej äro så rörliga som hos oss. De belånas i allmänna inrättningar eller kassor eller hos enskilde rike personer, som bibehålla dem för längre tid. Sålunda behöfva inregistreringsåtgärder och transporter ej så ofta företagas. Men i vårt land, der vi blifvit vana sedan mansåldrar att ställa inteckningar icke till viss man, utan till innehafvaren eller viss man eller order, och der inteckningarna gå ur hand i hand, kunna herrarne tänka sig, hvilket besvär och hvilka kostnader det skulle orsaka fastighetsegaren, att inteckningen ej finge göras löpande, utan måste ställas till viss man, och att alla transporter skulle inregistreras m. m. Man skall ej tro, att rätteförhållandena därför skulle ställa sig fördelaktigare. Det är omöjligt att få marknad i utlandet för inteckningar på mindre belopp. Jag har haft tillfälle att höra mig för några gånger för att få inteckningar placerade i Danmark och först tillfrågats om beloppet samt, efter det jag uppgifvit några 10,000 tal, erhållit till svar, att

Om upphäfvande af skyldigheten att förnya inteckning.
(Forts.)

*Om upp-
häfva-
ande af
skyldigheten
att förnya
inteckning.
(Forts.)*

så ringa belopp ville de ej i utlandet placera. De små inteckningarna å 10,000 kronor eller derunder har man ej utsigt att få utom landet belånade; och då är frågan, om icke fördelarne man vunne genom borttagande af inteckningsförnyelsen skulle fullständigt uppvägas af olägenheterna af de formaliteter man allt emellanåt finge iakttaga.

Man ifrågasätter, att kammaren skall besluta en skrivelse i ämnet. Men den ärade vice ordföranden i lagutskottet har ju redan påpekat, huru samma justitieminister, som vi nu hafva, förklarar, att en sådan skrivelse ej borde föranleda till någon Kongl. Maj:ts åtgärd. Derför hemställer jag, huruvida det kan vara skäl att nu igen komma med en dylik skrivelse. Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Persson i Tällberg: Med anledning af herr Ericksons i Bjersby yttrande tog jag mig friheten att begära ordet. Han sade, att det uttalats en allmän önskan i landet, att man skulle få ett sådant stadgande till stånd, att man sluppe förnya inteckningar. Jag får för min ringa del säga, att i den ort, jag har äran representera, det alldeles icke uttalats någon sådan önskan. Visserligen skulle man der i detta fall likasom i många andra gerna vilja komma ifrån den kostnad, som är förenad med förnyelse af inteckning. Men vi äro alla der öfvertygade, att vi hellre underkasta oss den ringa kostnaden, än vi underkasta oss den fullständiga osäkerhet, som skulle blifva en följd af, att motionärens förslag ginge igenom. Detta osäkerhetstillstånd har förut blifvit så ofta framhållet af flere talare, att jag ej vidare skall upptaga kammarens tid med att orda derom. Man har här uteslutande talat om den kostnad, som är förenad med *förnyelse* af inteckning. Men det finnes också en annan kostnad, som skulle blifva en följd, om motionärens förslag bifölles. Det blefve då oupphörligt kostnad för *dödande* af inteckningar. I den ort jag tillhör går det deremot nu vanligtvis så till, att man tager lån mot inteckning, realsäkerhet som det heter, på kortare tid och sedan i allmänhet icke bryr sig om att döda inteckningen, då man vet, att den i alla fall dör af sig sjelf. Detta är ju en fördel, som skulle komma att upphöra, om en inteckning skulle kunna utan förnyelse fortleva i alla tider. Jag tror således, att, om vi genom inteckningsförnyelsens borttagande sparade oss kostnaden för förnyelse, vi dermed skulle få en annan kostnad för dödande af inteckning — för så vidt det ej är meningen, att man skall hafva sin egendom intecknad och skuldsatt i alla tider, och det lär väl ej vara afsigten.

Motionären har ock såsom skäl för, att man borde vidtaga ändring i detta fall, anført, att man efter ändringens vidtagande skulle få lättare att erhålla lån i främmande länder. Den åsigt jag har om saken är naturligen, att jag för min del icke kan finna, att med inteckningsförnyelsens borttagande säkerheten skulle blifva större i utlandet, utan att det snarare skulle blifva tvärtom. Men jag vill derjemte uttala min synnerliga förvåning öfver det sätt, hvarpå motionären och de, som med honom instämt, hafva tänkt sig, att den numera så moderna satsen "*Sverige åt svenskarne*" skulle tillämpas i detta fall. Mig tyckes, att en rakt motsatt princip gör sig gällande

i den sträfvan, som ligger till grund för motionen. Äfven af denna anledning skall jag bedja att få af fullaste öfvertygelse yrka bifall till utskottets förslag.

*Om upp-
häfvande af
skyldigheten
att förnya
inteckning.
(Forts.)*

Herr Ericson i Ransta: Den fråga, som här föreligger, är efter mitt förmenande af ganska stor betydelse, och jag tror, att den icke bör så lätt vika åt sidan, som det sagts, i synnerhet af den siste talaren. Frågan om inteckningsförnyelsen har icke ringa betydelse för fastighetskrediten, och då man vet, med hvilket intresse frågan om ett bättre ordnande af jordbruket och fastighetskrediten i närvarande tid omfattas, tror jag, att det är af vigt, att denna fråga icke skjutes åt sidan.

Jag vill icke förneka, att det kan uppstå ganska stora svårigheter genom borttagandet af de ifrågavarande inteckningsförnyelserna, och då man hört i synnerhet de inom kammaren varande juristerna uppträda deremot, så synes det visserligen kunna vara betänkligt att det oaktadt hålla på de uti ifrågavarande motion framställda förslag. Men det har dock framhållits icke blott i dag här i kammaren utan äfven förut af exempelvis 1867 års komité, att det icke är omöjligt att undanröjda de svårigheter, som med genomförande af motionärens förslag kunna vara förenade. Det egentliga skälet, som anförts mot bifall till motionen, synes vara, att det skulle möta svårigheter att få inteckningar dödade, men det har blifvit af 1867 års komité påvisadt, på hvilket sätt detta skulle kunna ske. Det har också påvisats, att åtskilliga förändringar skulle blifva behöfliga i våra fastighetsböcker och i inteckningsprotokollen. Jag tror dock, att äfven dessa svårigheter icke äro så betydande, att de icke kunna med god vilja öfvervinnas. Jag tror, att man mycket lätt kan undanröjda de påpekade svårigheterna, och derigenom skulle man, enligt mitt förmenande, hafva tagit ett godt steg framåt till förbättrande af den i våra dagar så mycket omhandlade och omtalade fastighetskrediten. Det har ju ådagalagts, och det lärer man icke kunna bestrida, att penningar skulle kunna erhållas mot lägre ränta, än som nu gäller, om icke dessa inteckningsförnyelser förefunnes. Jag vet icke hvarför de små jordegarna eller andra små fastighetsegare skulle hafva mindre nytta af denna reform än de stora. Det är visserligen sant, att de små jordegarna icke kunna direkt vända sig till utlandet för att få sina lån, men om inteckningsförnyelserna borttoges, så är det ju alldeles tydligt att, likasom de större, äfven genom sammanslutning de mindre jordegarna kunde erhålla penningar till betydligt lägre ränta än nu.

Att detta förslag skall möta motstånd från åtskilliga håll, i synnerhet från bankinrättningar och kassor och till och med från våra juristers sida, det förstår jag mycket väl. Men jag tror, att detta motstånd borde vika för tanken på den allmänna nytta, som våra jordegare och andra fastighetsegare skulle åtnjuta genom ett sådant borttagande af inteckningsförnyelserna, som ifrågasatts.

Nu har det framhållits såsom ett skäl för afslag å motionen, att ett sådant förslag som detta redan förut varit å bane och redan af Riksdagen bifallits, men att Kongl. Maj:t afslagit detsamma. Jag

*Om upp-
håfrande af
skyldigheten
att förnya
inteckning.
(Forts.)*

finner dock icke detta vara något skäl för kammaren att frånga en förut uttalad åsigt, utan tvärtom synes det mig vara ett skäl för kammaren att vidhålla sin öfvertygelse. Om kammaren det gör, så vore det kanske möjligt för regeringen att finna de utvägar antagliga, som redan påvisats af den förut i denna fråga tillsatta komité. Här hvarken kan eller vill jag upptaga tiden med att anförä de ytterligare skäl, som tala för motionen, men då jag tror, att frågan är af stor vikt för jordbruket och fastighetskrediten, så skall jag, herr talman, be att få yrka bifall till motionen. Jag har visserligen ingen förhoppning, att detta förslag skall i år vinna bifall af kammaren eller Riksdagen i sin helhet, men då jag tror att frågan är af ofantligt stor vikt och betydelse, har jag dock velat uttala min mening deri genom att yrka bifall till motionen.

Herr Petersson i Brystorp: Jag skall till en början be att få instämma i herr Daniel Perssons i Tällberg yttrande, så vidt som han talade om, att om det finnes olägenheter af de ifrågavarande inteckningsförnyelserna, så finnes det väl äfven stora fördelar dermed förenade. Det händer så ofta, att inteckningar förkomma, icke blott genom olyckshändelse utan äfven till följd af oförstånd af allmogen, som tror, att säkerheten ligger icke i det intecknade skuldebrevet, utan i det derom utfärdade inteckningsprotokollet. Men till följd deraf att enligt nu gällande inteckningslag inteckningarna, derest de icke förnyas hvart tionde år, dö af sig sjelfva, så förekommes den olägenhet, som eljest skulle uppkomma derigenom att en sålunda för-lorad inteckning för all framtid graverar fastigheten. Nu går det sålunda lätt att få bort en dylik inteckning eller att få en ny, om ock med ny datering, men om inteckningsförnyelserna borttoges, skulle det vara ganska svårt och kräfva en kostsam apparat för att få inteckningen dödad.

Ett annat skäl emot den föreslagna förändringen ligger deruti, att, då enligt nu gällande inteckningslag gravationsbevis blott behöfver omfatta de tio sistförflutna åren, så skulle, om förslaget antoges, gravationsbeviset behöfva omfatta icke 10, utan 40, ja, ända till 100 år, och hvilka kostnader och besvär skulle icke det försäka. Det är icke lönt att försöka få inteckningar belänta utan gravationsbevis; och då det nu oaktadt all möjlig omsorg händer, att domaren utfärdar felaktiga gravationsbevis, så hemställer jag, huru mycket förtroende man skulle kunna vinna åt dessa gravationsbevis, som omfattade en så lång tid, och huru man då skulle kunna få lån på sina inteckningar.

Under sådana förhållanden anser jag för min del bättre, att vi få behålla lagen sådan som den är, än att få en ny, hvars följder vi icke kunna beräkna. Jag yrkar därför bifall till utskottets förslag.

Herr *Anderson* i Hasselbol instämde häruti.

Herr *Anderson* i Himmelsby: Det var med anledning af ett yttrande af en talare på kopparbergslänsbänken, som jag begärde

ordet. Han sade nemligen, att han icke hört något missnöje med de ifrågavarande inteckningsförnyelserna. Jag kan då försäkra honom, att åtminstone på den ort, jag tillhör, råder ett ganska stort missnöje med inteckningsförnyelserna, och kostnaderna för desamma äro visst icke så små, i synnerhet hvad beträffar de inteckningar, som Östergötlands läns hypoteksförening har såsom säkerhet. Det är lätt att visa: för hvarje inteckningsförnyelse får man betala till hypoteksföreningen 8 kronor, och har det då, såsom ofta är fallet, tagits flere inteckningar å smärre belopp i en gård till säkerhet för ett hypotekslån, så blir kostnaden visst icke så liten, utan tvärtom ganska betydlig; och häröfver råder, som sagdt, ett stort missnöje inom den trakt, jag tillhör.

Den nämnde talaren undrade vidare, huru motionären och hans medmotionärer skulle kunna lösa frågan att förena motionens syfte med satsen "Sverige åt svenskarne". Jag har för min del endast instämt i motionens syfte, hvilket enligt min uppfattning är att få inteckningarna gällande utan förnyelse samt att bespara de kostnader, som äro förenade med inteckningsförnyelserna, och fritager mig således från något annat syfte. Jag tror icke heller, att, om en förändring i lagen angående inteckningsförnyelse i den rigtning, motionären föreslagit, kommer till stånd, det skulle föranleda dertill, att inteckningarna sedan endast skulle komma att ligga såsom säkerhet för utländska penningar. Jag för min del tror, att i detta afseende förhållandena skulle blifva sådana, som de nu äro, så att den ärade talaren i detta afseende säkerligen kan vara temligen lugn. I afseende på frågan om fastighetskreditens stärkande anser jag mig icke vara så hemma i denna sak, att jag derom tilltror mig fälla något omdöme. Som nu frågan föreligger, tror jag icke, att det är någonting att göra åt densamma, och jag skall således icke heller tillåta mig att göra något yrkande.

Om upphäfvande af skyldigheten att förnya inteckning.
(Forts.)

Herr Persson i Stallerhult: Af de talare, som yttrat sig till förmån för den nu föreliggande motionen, har äfven åberopats den ställning, Riksdagen intog, då den år 1888 aflät sin skrifvelse i ämnet till Konungen, och att kammaren måtte vidhålla denna sin uttalade mening. Jag för min del finner, att frågan nu ligger i ett annat läge, än då den förra gången var före. Sedan dess har den föredragits inför Kongl. Maj:t, och föredragande departementschefen har ju klart och tydligt framlagt de hinder, som ligga i vägen för vidtagandet af den reform, som Riksdagen begärde. Jag har icke hört någon af de talare, som uttalat sig i motionens syfte, underkänna betydelsen af dessa skäl, utan endast hört dem hålla sig till hvad lagutskottet för sin del anfört, och lagutskottet har endast åberopat de skäl, som anförts af föredragande departementschefen, då Kongl. Maj:t hade så goda skäl för att afslå den förändring, Riksdagen begärde.

Det har af herr Persson i Tällberg framhållits, att, om dessa förnyelser borttoges, det komme att förorsaka låntagarne lika stora kostnader att få förkomna och inlösta inteckningar dödade, som nu

Om upphäfvande af skyldigheten att förnya inteckning.
(Forts.)

inteckningarnes förnyande. Jag tror, att man äfven kan erinra om en annan kostnad, som komme att krävas af låntagarne, att, om den nya lagen komme till stånd, man då måste lösa gravationsbevis, som skulle omfatta icke såsom nu endast tio år, utan tjugu och tretti år och deröfver; och det är ju klart, att vederbörande domhafvande icke skulle kunna utfärda sådana gravationsbevis för samma lösen, som då de omfatta blott tio år. Under sådana förhållanden tror jag, att genom den här ifrågasatta förändringen någon lindring i utgiftsväg icke skulle vinnas.

Bland de skäl, som departementschefen anförde mot reformens genomförande, var det, att inteckningsböckerna måste tillerkännas vitsord, innan denna förändring kan vidtagas. Sedan den ifrågasatta förändringen afslagits af Kongl. Maj:t, har ett sådant förslag om vitsord åt inteckningsböckerna förelagts Riksdagen, nemligen sistlidet år. Då väckte nemligen en ledamot af Första Kammaren ett sådant förslag, men då fans det icke en enda i denna kammare, som uppträdde till förman för den motionen. Det är väl ett bevis på, att kammaren ej vill vara med om en sådan reform.

Enligt min mening är det icke möjligt att yrka bifall till motionen eller till en lagändring i dess syfte, derest man icke vill underkänna de skäl, som af föredragande departementschefen angifvits, och då man icke kan underkänna dessa skäl, så fins ej någon möjlighet att bifalla motionen.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Häruti instämde herr *Larsson* i Fole.

Herr *Jakobson*: Jag ber endast att få yttra några få ord. Jag har förvånat mig öfver, att min motion rönt så mycket motstånd, och jag hyser ingen förhoppning om att den skall gå igenom. Jag ber dock få erinra, att det förr rådt en annan uppfattning både inom Riksdagen och inom de komitéer, som haft denna fråga om hand.

Derför att den just rönt så mycket motstånd, skall jag be att få citera några ord, som yttrades af 1887 års komité: "Vår lagstiftning angående inteckning i fast egendom synes för närvarande ingalunda stå i jernhöjd med åtskilliga kontinentala länders och speciellt Preussens lagstiftning. Särskildt är gällande bestämmelse om förnyelse af fordringsinteckningar en olägenhet hos det nuvarande systemet, hvilken gör inteckningarna mindre begärliga, än de under andra förhållanden kunde vara."

Och vidare skall jag be att få nämna gent emot hvad här nyss yttrades om att, derest man genom en sådan lagstiftning sökte bereda jordbrukarne större lätthet att erhålla penningar, de derigenom skulle skuldsätta sig mera än som vore nyttigt och slutligen föras till ruin, att så yttrade sig icke komitén i samma betänkande. Den säger, att "i betraktande af de förhandlingar, hvilka föregått och föranlett det komiterade nådigst lemnade uppdrag, synes detsamma icke från komiterades sida påkalla något yttrande i frågan, huruvida ett vidsträcktare användande af lånadt kapital är för jordbruks-

närningen fördelaktigt och med denna närings närvarande ställning förenligt.“ Det hade komitén icke att yttra sig om, utan den hade en annan uppgift. “Den fråga, som i första rummet förelegat komiterade till besvarande, har alltså varit den, huruvida möjlighet finnes att genom förändrad lagstiftning bereda jordbrukaren lättad utväg att anskaffa det för näringens bedrivande erforderliga förlagskapital.“

Om upphäfvande af skyldigheten att förnya intockning.
(Forts.)

Detta blir dock någon skilnad. Icke hade komitén och icke har jag det syftet — och jag hoppas, att icke heller Riksdagen har det — att uppmuntra till vidare upplåningar, men en lättnad i låneväg vore väl nyttig.

Jag begärde ordet hufvudsakligen på grund af ett yttrande af talaren på kopparbergsbänken, som ville vädja till mig och reservanten i lagutskottet, huruvida det förenade sig med iakttagande af full konsekvens från vår sida att väcka och förorda en sådan motion, då vi som protektionister hålla på ordet “Sverige åt svenskarne“. Jag förstår mycket väl, att han på detta sätt har velat gifva min motion en tullpolitisk anstrykning, som den dock i sjelfva verket alls icke har. För öfrigt har man hört många gånger, då det gällt att skydda jordbruksnärningen, den invändningen: “ett tullskydd har ingen betydelse, det fins andra hjulpkällor“. Men när man sedan föreslår andra utvägar, såsom flere gånger skett äfven under denna riksdag, då man t. ex. föreslår beredande af lättnader i låneväg, då vill man icke heller gå med derpå. Jag förstår mycket väl denne talares ståndpunkt i frågan, men om den är riktig, lemnar jag derhän.

Jag skall icke ingå i något vidare bemötande af de skäl, som från motsidan blifvit anförda, då de redan förut blifvit bemötta, utan får endast förklara, att jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Ericson i Ransta: Jag skall blott be att få återtaga mitt yrkande om bifall till motionen och instämma i yrkandet om återremiss.

Härmed var öfverläggningen slutad; och efter det propositioner af herr talmannen gifvits å hvartdera af de båda yrkanden, som återstodo, biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 8.

Föredrogs vidare lagutskottets utlåtande n:o 25, i anledning af väckt motion angående upphäfvande af den personliga folkskoleafgiften.

Angående upphäfvande af den personliga folkskoleafgiften.

I en inom Andra Kammaren väckt, till lagutskottets behandling hänvisad motion, n:o 27, hade herr O. H. Ström hemställt, att Riksdagen måtte besluta, att den personliga folkskoleafgiften skall upphöra från och med 1896.

Angående
upphäfvande
af den
personliga
folkskole-
avgiften.
(Forts.)

Utskottet hemställde emellertid, att motionen icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Emot denna utskottets hemställan hade reservation anmälts af herrar Kardell och P. G. Petersson i Brystorp, hvilka ansett, att utskottet bort tillstyrka bifall till ifrågavarande motion.

Beträffande detta ärende anförde:

Herr Zetterstrand: Vid de föregående tillfällen under denna riksdag, då det har varit fråga om afskaffande af personliga afgifter, hafva till stöd därför åtskilliga skäl blifvit förebragta, och dessa skäl hafva till stor del tillämplighet äfven på denna fråga. Jag vill därför icke trötta kammaren genom ett upprepande af dessa skäl, utan skall endast anföra några ytterligare skäl, som speciellt tala för denna skatts afskrifvande.

Det ena af dessa skäl är det, som återfinnes i skatteregleringskomiténs betänkande på sid. 65. Det lyder sålunda: "Den personliga folkskoleavgiftens ersättande genom en uttaxering efter förmögenhet torde så mycket mindre vara obefogadt, som det tydligen ligger i de mera välmående samhällsklassernas eget intresse, att folkupplysningen varder så god och omfattande som möjligt, hvarjemte den obligatoriska folkskoleundervisningen ställer på mindre bemedlade föräldrar kraf, nog stora och med uppoffring förenade att icke böra ytterligare ökas med en personlig afgift till folkskoleväsendets understöd."

Ett annat skäl är, att då lagen icke bestämmer, att denna folkskoleavgift skall utgå med *visst* belopp, utan den endast angifver vissa maxima, utöfver hvilka skolaavgifterna icke må sättas, så har detta föranlett en ganska stor olikformighet med afseende på ifrågavarande skatt.

I sådant afseende ber jag att få erinra derom, att i 207 svenska kommuner folkskoleavgifterna blifvit afskaffade, att det i 109 kommuner debiteras mindre än 50 öre per man, och i 107 mindre än 25 öre för qvinna, men att man deremot i 60 kommuner debiterar mera än 50 öre för man och i 63 mera än 25 öre för qvinna, hvarjemte man slutligen i 49 kommuner debiterar andra olagliga personliga afgifter. Det råder sålunda en ganska stor brist i fråga om likformighet, hvilken brist icke torde kunna undanrödjas på lämpligare sätt än genom folkskoleavgifternas upphäfvande. Utskottets flertal har emellertid varit af den mening, att skatten borde bibehållas, och har som skäl därför hufvudsakligen åberopat två skäl, det ena att, om skatten borttoges, de små jordbrukarne skulle betungas af ytterligare utskylder, samt det andra, att denna skatt syntes för de mindre bemedlade icke kunna blifva synnerligen betungande.

Jag vill då försöka vederlägga dessa begge skäl. Hvad det första skälet angår, nemligen det, att vid skattens borttagande de små jordbrukarne skulle komma att betungas af ytterligare utskylder, så hade det varit ganska önskvärdt, om utskottet till stöd för detta

sitt påstående hade sökt åvägabringa någon statistisk utredning, i hvilket fall utskottet helt visst skulle hafva afstått från det skälet, och, om mot förmodan detta icke blifvit följden, kammaren åtminstone skulle hafva kommit i tillfälle att pröfva halten af detta skäl, hvilket nu icke så lätt låter sig göra.

*Angående
upphäfvande
af den
personliga
folkskole-
afgiften.
(Forts.)*

Emellertid har jag tagit mig friheten att själf söka åstadkomma en utredning uti ifrågavarande hänseende; och har af denna utredning det oväntade resultat framgått, att jag funnit, dels att denna skatt är af ännu mindre betydelse för landtkommunernas jordegare, än jag tillföre hade föreställt mig, och dels att skattens borttagande icke skulle komma att mera betunga de mindre jordegarna, utan tvärtom.

Jag vill nu söka att med några siffror ådagalägga detta, ehuru jag allt för väl känner vanskligheten af hvarje slags muntlig sifferbevisning. Om man då granskar landtkommunernas inkomster och fyrktal för 1892, så visar det sig, att de å landsbygden influtna personliga afgifterna till kommunerna, uppgående i rundt tal till 657,000 kronor, motsvara 2,5 procent af landtkommunernas samtliga inkomster, uppgående till 26,885,000 kronor, att de vidare äfven motsvara 5,7 procent af sagda kommuners på fyrktalet utdebiterade utskylder, uppgående till 11,687,000 kronor, vidare att de motsvara endast 20 procent af statsbidragen till folkskolorna, utgörande 3,360,000 kronor. Det framgår dessutom af denna utredning, att då fyrktalens summa uppgår till 24,232,000, så kommer hvarje krona personlig afgift att motsvaras af 37 fyrk, och den personliga afgiften för 1 man och 1 qvinna (75 öre) att sålunda motsvara $27\frac{3}{4}$ fyrk, hvilket, som herrarne veta, motsvaras af ett fastighetsvärde af i rundt tal 4,600 kronor. Sålunda skulle efter medeltalsberäkning de personella skatternas borttagande medföra *skattelindring* för egare af fastighetsdelar under 4,600 kronors taxeringsvärde, och om vi tänka oss, att en egare af ett till 9,200 kronor taxerad hemman gifvetvis behöfver en piga och en dräng, för hvilka han i regeln lär betala utskylder, så skulle för honom utgifterna komma att ställa sig lika med förut. Ökningen skulle komma att inträda, först om denna siffra öfverskredes.

Hvad härefter beträffar det andra skälet, nemligen att det synes, som om de mindre bemedlade icke skulle vara synnerligen betungade af denna skatt, så tror jag för min del, att ingen af oss är fullt kompetent att bedöma den saken. Jag vill icke säga, att utskottet har orätt, men tror icke heller att utskottet kan säga, det jag har orätt, om jag påstår motsatsen mot utskottet. Emellertid vill jag anföra ett exempel, som i någon mån kan vara af betydelse för afgörande af denna fråga.

Här har jag i min hand ett utdrag af 1893 års kronouppbördsbok för Norrköping. Nu vill jag på förhand nämna, att detta utdrag afser mantalspenningarne och sjukvårdsafgifterna, men naturligtvis kan man antaga, att förhållandet skall gestalta sig på ungefär samma sätt med folkskoleafgifterna. Om man då endast tager hänsyn till de personliga utskylder, som belöpa sig på personer, som icke hafva

*Angående
upphäfvande
af den
personliga
folkskole-
afgiften.
(Forts.)*

beskattningsbar inkomst, och om man vidare icke tager med i räkningen sådana personers utskylder, för hvilka arbetsgifvaren betalar skatten, så ställer sig förhållandet så, att af dylika personliga utskylder, i Norrköping 1893, vid kronouppbördsstämman erlades endast 405 poster, att genom kronobetjeningen indrefvos 1,217 poster, att 438 poster fingo afskrifvas derför att vederbörande icke anträffades, och att 1175 poster fingo atkortas på grund af fattigdom m. m. Det var således endast 12½ procent, som betalades vid uppbördsstämman, hvaremot 37 procent fingo indrifvas exekutivt, och 50½ procent måste af en eller annan anledning afkortas. Nu vill jag icke säga, att detta nödvändigt bevisar, att skatten är betungande, men det är åtminstone ett bestämdt bevis för att dessa skattdragande icke hafva någon ovanligare förmåga eller villighet att betala skatt.

På grund af de skäl jag sålunda anført, och då de af utskottet anförda skälen icke synas mig synnerligen vägande, så tager jag mig friheten hemställa, att kammaren ville, med afslag å utskottets hemställan, bifalla den vid betänkandet fogade reservationen.

Herr Wallbom instämde häruti.

Herr Kardell: I egenskap af reservant vid lagutskottets utlåtande ber jag att få säga några ord. Jag skall emellertid inskränka mig till att blott tillägga helt litet till hvad den föregående talaren yttrat, då han, som mig synes, mycket väl utvecklat de skäl, som kunna anföras för bifall till motionen.

Jag vill anmärka, att folkskoleundervisningen hos oss som hos andra hyfsade folk icke är allenast ett privat- utan äfven ett mycket viktigt statsintresse. De tider äro länge sedan förbi, då det hette, att okunnighet bland gemene man vore nyttig för det allmänna.

Tvärtom, den moderna kulturstaten tål icke inom sitt sköte några barbarer; derför är också folkskoleundervisningen obligatorisk. Det är nog sant, att skolfrågan är ett mycket viktigt intresse äfven för den enskilde. Barnen som gå i skolan förvärfa ju der en skatt af oförvanskligt värde, ur hvilken de vid talrika tillfällen under sin vandring fram genom lifvet kunna ösa rik välsignelse. Men för fattiga föräldrar gestaltar sig saken icke alltid på detta sätt. Det kan mången gång hända, att förhållandena äro sådana, att föräldrarne hellre se, att barnen stanna hemma för att genom arbete bidraga till sitt uppehälle, än att de gå i skolan. Men då skolgången nu är obligatorisk, så måste föräldrarne ovillkorligt föda och kläda barnen, förse dem med skolböcker och öfvervaka deras skolgång ända tills de blifva 14 à 15 år gamla. Då detta allt är saker, som medföra betydliga omkostnader, är det af vikt, att man icke pålägger fattiga föräldrar några afgifter utöfver dem, som äro förenade med de pligter jag nyss nämnt.

Det hette hos de gamle romarne, att fattigt folk betalar tillräckligt stora skatter, om de uppfostra sina barn. I sjelfva verket voro hos romarne, åtminstone i äldre tider, de fattiga befriade från allt hvad skatter heta och dessutom äfven från militärtjänst. I våra

dagar handlar man åtminstone hos oss efter helt andra grundsatser. De fattiga få här betala ganska dryga indirekta skatter, såsom t. ex. lifsmedelstullarne, och de få äfven fullgöra en mycket besvärlig och betungande militärtjenst. Vid sådant förhållande och då man icke kan tänka sig att nu få dessa bördor aflyftade, borde man väl i stället vara betänkt på att bereda de lindringar, som kunna göras, om än dessa lindringar icke blifva så stora.

*Angående
upphäfvande
af den
personliga
folkskole-
afgiften.
(Forts.)*

Det har mot borttagandet af den personliga folkskoleafgiften liksom äfven mot borttagandet af öfriga personella skatter anförts, att de äro så små. Det är emellertid ett resonnement, som näppeligen håller streck. Ty hvad som kan vara litet, till och med försvinnande litet, för en, det kan vara ganska betungande för en annan.

Herr Zetterstrand gjorde några invändningar mot lagutskottets resonnement om att, derest ifrågavarande afgift borttoges, de mindre jordbrukarne derigenom ytterligare skulle betungas. Hans argumentation lade dervid tydligt i dagen, att lagutskottets skäl icke hålla streck. Det förefaller mig också, som man redan a priori skulle kunna bevisa detta. Den mindre jordbrukarens ställning är ju i det stora hela taget bättre än arbetarens. Om t. ex. den mindre jordbrukaren mister sin arbetskraft, har dock alltid hans familj jordegendomen qvar att lifnära sig af. Men går deremot arbetarens arbetskraft förlorad, försänkes hans familj oftast i sådant elände, att den näppeligen ens har något hem, der den kan luta sitt hufvud.

Man talar i betänkandet om, att kommunerna pläga i stor utsträckning för medellösa medgifva afskrifning af de personella utskylderna. Ja, detta är nog bra. Jag skulle endast önska, att dessa afskrifningar icke endast gjordes för en och annan fattig, utan för alla fattiga; och på denna grund ber jag, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Med herr Kardell förenade sig herrar *Hammarström* och *Bokström*.

Herr Erickson i Bjersby yttrade: Inom utskottet har jag biträdt den mening, att motionen borde afstyrkas, hvilket också blef utskottets beslut.

Den förste talaren i ämnet, hvilken yrkat bifall till motionen, åberopade till stöd för sitt yrkande — utan att likväl upprepa dem — de skäl, som nyligen i kammaren anförts till förmån för de väckta motionerna om afskaffande af mantalspenningarne och rörande borttagande af den personliga sjukvårdsafgiften. Å min sida ber jag att få stödja mig — också utan att upprepa dem — på de skäl, som vid samma tillfällen i kammaren anfördes för bibehållande af mantalspenningarne och sjukvårdsafgiften. Lika med den nämnde ärade talaren medgifver jag, att den nu föreliggande frågan i viss mån är likartad med de två ofvannämnda frågorna. Men då så är förhållandet, antager jag, att kammaren skall vidhålla sin förut uttalade uppfattning och således anse, att de skäl, som förut anförts för bibehållande af de båda andra personliga afgifterna, gälla äfven be-

*Angående
upphäfvande
af den
personliga
folkskole-
afgiften.
(Forts.)*

träffande nu ifrågavarande, samt af denna anledning finna skäligt att bifalla utskottets hemställan, att motionen om upphäfvande af den personliga folkskoleafgiften ej må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

I ett hänseende skiljer sig dock den afgift, om hvilken här är fråga, från de förut nämnda andra personliga afgifterna. Den personliga folkskoleafgiftens påförande beror nemligen uteslutande på kommunerna sjelfva. Såsom herr Zetterstrand nämnde, uttages icke denna afgift i många kommuner, och i många kommuner bestämmes den till belopp, understigande maximum, eller 50 öre för man och 25 öre för qvinna. Att, såsom han också nämnde, i en och annan kommun skulle uttagas högre sådan afgift, än lagen medgifver, är dock något, som jag icke känner till. Men om så skulle vara fallet, är det ju då en lätt sak att få ändring deri genom att klaga öfver kyrkostämmans beslut. Och om man icke anför besvär deröfver, bevisar det väl, att man icke finner denna skatt betungande, utan gerna betalar den. Min erfarenhet är också den, att man i afseende på denna afgift icke hör någon klagan ens från den fattigaste arbetare. Den får icke uttagas hos andra än mantalsskrifna personer, och sådana personer böra väl anses kunna betala en så obetydlig kommunalskatt som 50 öre för man och 25 öre för qvinna. Det är afgiftens högsta tillåtna belopp och således icke någon betungande utgift.

Herr Zetterstrand önskade, att utskottet hade lemnat en statistisk utredning af frågan för att derpå stödja sin motivering. Jag tror icke, att någon sådan utredning behöfves. Ty om man tager bort en personlig skatt, som drabbar hvarje mantalsskrifven person, och lägger den uteslutande på dem, som äro uppförda till bevilning, är det ju tydligt, att dessa då få högre utskylder. Hade jag trott, att man skulle varit mera belåten med utskottets motivering, om — på tal om egare till jordbruksfastighet — ordet "mindre" uteslutits, skulle jag i utskottet hafva yrkat detta; och då hade herr Zetterstrand ej haft anledning att komma fram med den statistiska utredning, han nu lemnat, och hvilken för öfrigt icke eger någon betydelse för sådana kommuner, hvars flesta medlemmar utgöras af hemmansegare, hvilkas jordbruksfastigheter äro taxerade till belopp, ej öfverstigande 4,000 à 5,000 kronor. I hvilket fall som helst äro de af herr Zetterstrand anförda förhållanden af ingen betydelse för frågans afgörande. Den beror på, huruvida hvarje mantalsskrifven person kan anses ega förmåga att utan svårighet till kommunens utgifter bidra med denna obetydlighet och om denna afgift på sådan grund bör påläggas dem. Att bestrida, att så är förhållandet, är rent nonsens; och förslagen om borttagande af de så ytterligt små personliga afgifterna kunna ej enligt min uppfattning anses hafva tillkommit i första rummet i sakligt syfte, utan för andra ändamål. Gifvetvis skulle de, som utgöra bevilning, blifva mera betungade, om denna afgift skulle utgå efter fyrk, än de nu äro, då densamma utgöres af hvarje mantalsskrifven person.

Jag vill, som sagdt, icke upprepa alla de skäl, som tala för behållandet af den lilla personliga afgift, om hvilken här är fråga,

utan skall, herr talman, inskränka mig till att yrka bifall till utskottets i förevarande betänkande gjorda hemställan.

*Angående
upphäfrande
af den
personliga
folkskole-
avgiften.
(Forts.)*

Herr Petersson i Brystorp: Det kan ju tyckas, som om denna lilla skatt — den personliga folkskoleavgiften — icke borde vara att klaga på, då ju föräldrarna sjelfva fått begagna skolan och barnen få begagna densamma. Men ty värr förhåller det sig så, att denna skolgång af många anses som en plåga. Det bevisas deraf, att skolråden ofta hafva mycket att göra för att hålla barnen till en ordentlig skolgång. Skulle man nu genom borttagandet af denna lilla afgift kunna vinna en bättre skolgång, skulle det ju vara något, som vore mycket önskvärdt.

Vid 1888 års riksdag anförde lagutskottet såsom skäl för afslag, att sedan 1883 sådana förändrade förhållanden icke inträdt, som kunde förringa giltigheten af skälen för bibehållande af den personliga folkskoleavgiften. Men jag hemställer till kammaren, om icke efter år 1888 sådana förändrade förhållanden inträdt, att man med allt skäl torde kunna borttaga denna afgift.

Utskottet säger vidare, att genom den föreslagna förändringen de mindre jordbrukarne skulle komma att betungas af ytterligare utskylder. Men det förhåller sig så, att en liten jordbrukare merendels har en son och en dotter eller en dräng och en piga, och då blir afgiften för dessa båda samt för mannen och hustrun 1 krona och 50 öre, och det är ej så litet. Jag försäkrar, att om folkskoleavgiften skulle komma att utgöras efter fyrek, skulle den blifva mindre betungande för de små jordbrukarne än hvad den nu är.

Slutligen säger utskottet: Då ifrågavarande afgift icke får sättas till högre belopp än 50 öre för man och 25 öre för qvinna, synes densamma för de mindre bemedlade icke kunna blifva synnerligen betungande, helst kommunerna plåga i stor utsträckning för medellose medgifva afskrifning af de personella utskylderna.

Ja, det är sant; men med denna afskrifning tillgår dock bra ojemnt. När man vid restlängdens uppläsande kommer till en person, som ej betalt de personella utskylderna, och det blir fråga om, att han skall befrias, kan det inträffa, att personen i fråga råkar vara en handtverkare, som har en liten stuga, som är upptagen i fyrktalet. Ja, icke kunna vi då befria honom, när han skattar för fyrek; och så får denna person betala, oaktadt han kan vara i skuld på sin stuga till halfva värdet och hafva flera barn att hålla i skolan. Jag tror derför, att denna afgift mycket väl kan borttagas. Det blir i sjelfva verket mången gång ej större behållning på den, än att det räcker till skrifarfvode och till ersättning åt den, som skall indriva afgiften.

På grund af dessa skäl skall jag, herr talman, yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till herr Ströms motion.

Häruti instämde herr *Hahn*.

Angående
upphäfvande
af den
personliga
folkskole-
avgiften.
(Forts.)

Herr Hazén: För min del kan jag icke se annat, än att man af den lilla personliga skatt, hvarom här är fråga, gör större affär, än den förtjenar. Jag skulle vilja vara med om att bortvotera både den nu ifrågavarande och andra skatter, om jag vore öfvertygad om, att de icke komme tillbaka. Men denna skatt kommer, om den borttages, tillbaka, och det är icke säkert, att den då alltid och allestädes kommer tillbaka på sådana skuldror, som bättre kunna bära den, än de, som utgöra den i den form, den nu utgår.

Här i Riksdagen förekommer det ena skolförslaget efter det andra, och det kan nog i och för sig vara nyttigt; men när man sedan på landsbygden skall börja att praktiskt tillämpa dem och taga dem efter som förhållandena gestalta sig der på kyrkostämmorna, då först får man erfara, huru mycken svårighet och huru mycket motstånd de röna. Det kan finnas rika och lyckliga kommuner, kommuner, som bestå af stora arbetsgifvare och små arbetstagare, der kunna nog förhållandena i detta afseende vara annorlunda; men i fattiga kommuner, som icke hafva mera än två å tretusen fyrkar, och der det tillika finnes en stor folkmängd, der gestaltar det sig mycket annorlunda. Der behöfver man se efter hvarje inkomst, som man kan få. Der höres visserligen mycken klagan från fyrkegarnes sida, men jag har ej hört någon klagan från dem, som bära denna personliga skatt, åtminstone har jag ej hört något väsentligt från min trakt. Det må vara, att bördorna på de enskilda kunna vara stora, ty bördor hafva vi alla, men i detta personlighetens tidevarf tror jag man kan löpa in i den faran att allt för mycket underskatta den enskildes bärkraft, så att denne till slut till och med förlorar själfkänslan. Att klaga och lära andra klaga, det fostrar åtminstone icke till mandom. Man har likasom i en del andra frågor äfven satt denna lilla skatt i samband med hvad som passerat i senare tider, och till och med satt den i samband med försvarsorganisationen. Sådant finner jag för min del icke lämpligt. Jag må säga, att jag hellre går till myrstacken och lär mig försvarsväsen, än till sådana riksdagstalare, ty vid myrstacken lär jag mig, att arbetsmyrorna icke begära något annat än att, när deras fosterland är i fara, få strida och, om så påfordras, dö för detsamma. I anledning deraf kan jag från den standpunkt, jag intager, icke annat än yrka bifall till utskottets förslag.

Herr *Petersson* i Boestad instämde häruti.

Herr *Andersson* i Nöbbelöf: Jag kan icke gå så långt som den siste talaren och söka mina exempel på det område, der han sökte sina. Ty det är här fråga om människosambhällen, och det blir väl kan hända någon liten skilnad. Jag kan för min del ej neka till, att jag anser, att, om någon af de personliga skatterna skall borttagas, denna afgift, om hvilken här är fråga, är den, som i främsta rummet bör kunna borttagas. Att den *kan* undvaras, det bevisas deraf, att en massa kommuner redan tagit bort densamma; och när så är förhållandet, tror jag den också kan undvaras öfverallt. I den

ort, jag tillhör, är det mycket få kommuner, som hafva qvar denna skatt. Jag tror således, att det lätt kan låta sig göra att taga bort densamma, och skall därför be att få yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till herr Ströms motion.

*Angående
upphäfvande
af den
personliga
folkskole-
afgiften.
(Forts.)*

I detta yttrande instämde herrar *Larsson* i Berga, *Alsterlund* och *Olsson* i Ornakärr.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, gaf herr talmannen, enligt de gjorda yrkandena, propositioner *dels* på bifall till utskottets hemställan och *dels* på afslag derå och bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering blef likväl begärd och företogs enligt följande nu uppsatta och af kammaren godkända voteringsproposition:

Den, som bifaller, hvad lagutskottet hemställt i förevarande utlåtande n:o 25, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej.

Vinner Nej, har kammaren, med afslag å utskottets hemställan, bifallit den i ämnet väckta motionen.

Omröstningen visade 78 ja och 64 nej; och hade sålunda utskottets hemställan af kammaren bifallits.

§ 9.

Slutligen föredrogs Andra Kammarens 3:dje tillfälliga utskotts utlåtande n:o 14, i anledning af väckta motioner om skrifvelse till Konungen med begäran om vissa ändringar i förordningen angående försäljning af vin och maltdrycker m. m. den 24 oktober 1885.

Om ändringar i gällande förordning angående försäljning af vin och maltdrycker m. m.

Punkten 1.

I en inom Andra Kammaren af herr *D. Persson* i Tällberg och 37 andra ledamöter af kammaren väckt motion, n:o 162, hade föreslagits: "att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t begära sådan ändring i kongl. förordningen angående försäljning af vin och maltdrycker m. m. den 24 oktober 1885, att den skadliga försäljningen af öl å vägar måtte förhindras".

Under förevarande punkt hemställde emellertid utskottet, att motionen ej måtte föranleda till någon kammarens åtgärd.

Om ändringar i gällande förordning angående försäljning af vin och maltdrycker m. m.
(Forts.)

Häremot hade reservationer anmälts af herrar *M. Alsterlund*, *A. G. Ericsson* i Väsby och *C. F. Wallbom*, hvilka yrkat bifall till motionen; samt af herr *H. Amnéus*, beträffande motiveringen.

Ordet begärdes af

Herr Persson i Tällberg, som yttrade: Jag skall icke tillåta mig att klandra utskottet för det resultat, hvartill det i fråga om min med fleres nu föreliggande motion kommit; ty jag måste väl antaga, att utskottet åt denna sak gjort, hvad det ansett sig kunna göra. Men jag kan det oaktadt icke underlåta att vidröra några punkter i utskottets betänkande.

På sid. 6 i betänkandet säger utskottet: "Den af herrar D. Persson m. fl. ifrågasatta ändringen i kongl. förordningen angående försäljning af vin, maltdrycker, kokadt kaffe och andra tillagade, icke spirituösa drycker innebär ett frångående af de åsikter, Riksdagen år 1890 och 1891 i detta ärende uttalat, och i konsekvens dermed ett utdömande af den ofvan omförmälda åtgärd i nykterhetens intresse, hvilken Riksdagen år 1891 gillat och godkänt." Jag kan icke dela denna utskottets uppfattning, emedan jag anser, att vi härutinnan hvarken sökt frångå Riksdagens då fattade beslut och ej heller uttalat något klander mot den kongl. förordningen, som tillkom på grund af detta riksdagsbeslut, utan vårt förslag afser en komplettering af denna förordning. Ty det har under tillämpningen visat sig, att förordningen icke medfört de resultat, som man förväntat af densamma. Vi hafva med afseende derpå i vår motion sökt visa, huru det nu vid försäljningen af maltdrycker tillgår i många delar af vårt land, huru man der på mångahanda sätt söker kringgå den kongl. förordningen rörande denna sak. Det är följaktligen icke därför vår afsigt att denna förordning skall upphävas, utan det är vår afsigt att, såsom också motionen enligt min tanke tydligt angifver, söka få densamma kompletterad för att derigenom få den så effektiv som möjligt.

Vidare anför utskottet, att "motionärerna hafva grundat sin uppfattning och framställning på vissa antydnda missförhållanden och olägenheter, hvilka de anse icke kunna förebyggas med användande af nuvarande lagstiftning i ämnet. Då man här rör sig på ett rent erfarenhetsområde, hade det emellertid enligt utskottets mening varit önskligt, att motionärerna icke nöjt sig med dylika antydningar, utan förebragt hvad som här behöfves, ett på sakliga undersökningar grundadt material till belysande af den föreliggande praktiska frågan. Om ett dylikt material blifvit hopsamladt, bearbetadt och slutligen allsidigt bedömdt, skulle säkerligen också motionärernas framställning kommit att riktas mot ett mera bestämdt och klarare angifvet mål, än nu varit fallet."

Hvad den utskottets anmärkning beträffar, att vi endast skulle stödt vårt påstående på vissa antydningar, så må jag säga, att vi icke gjort antydningar, utan framdragit verkliga fakta. Vi hafva sagt, huru det tillgår på många ställen i landet, och det är således icke på

antydningar, utan på full erfarenhet, som vi grundat våra uppgifter. Beträffande åter utskottets fordran, att vi skulle komma med fullständig utredning i detta fall, så tycker jag mig nästan finna, att utskottet begärt mera, än hvad man rimligen kan begära af enskilda motionärer. Och för öfrigt vet jag icke heller, huru utskottet tänkt sig en sådan utredning. Ty någon ölvagnsstatistik torde vi väl ännu sakna, och jag hoppas, att vi länge komma att sakna en sådan. Vi hafva blott konstaterat, hvad som i verkligheten tilldrager sig, och ansett oss icke kunna mera i detta fall.

Hvad beträffar otydligheten och oklarheten i vår motion, så är jag villig att erkänna, att det för oss varit ganska svårt att framställa förslaget så tydligt och klart, som vi skulle önskat. Ty vi hade olika formuleringar i vår motion; men vårt mål är tydligt och klart, och jag tror, att tydligheten är så stor, att alla veta, hvad vi vilja. Vi framhålla, huru dessa rusdryckshandteringens vänner söka på alla sätt dels undgå och dels kringgå de lagar, vi stiftat på detta område. Vi hade en annan formulering i klämman, deruti vi föreslog, att Kongl. Maj:t skulle förbjuda försäljningen af öl från vagnar.

Men då kom någon med den rigtiga anmärkningen, att då sätta blott ölutkörarne ner sina varor å landsvägen och sälja derifrån. Och nu säger man åter, att om försäljningen kommer att förbjudas å vägar, så gifves det dem det rådet att fara på sidan om vägen. Men i alla händelser har man ju sin väg, der man far fram, och vi hafva icke sagt, att det skall vara grusade eller af kronobetjeningen godkända vägar; och då är det ju en väg, äfven om man tager sig friheten att fara på sidan om landsvägen.

Hvad utredningen beträffar, så skulle jag vilja säga, att jag för min del anser denna sak så känd bland denna kammares ledamöter, att jag skulle vilja tillämpa den gamla regeln, att känd sak är lika god som vittnad.

Vidkommande åter den af utskottets ärade ordförande i reservationen föreslagna motivering, så är jag villig att erkänna, att han deri har vidrört kärnpunkten i de svårigheter, som möta oss, då vi vilja ändra lagstiftningen på detta område, då han nämner, att det icke finnes någon skilnad mellan öl och svagdricka enligt den kongl. förordningen. Och jag erkänner, att, sedan Kongl. Maj:t upptäckt "konsten", hade jag så när sagt, att icke kunna skilja mellan öl och svagdricka, det är ytterst svårt att komma med några strängare bestämmelser i detta ämne. Dock tror jag icke, att man bör frukta, att svagdrickskonsumenterna skulle lida något synnerligt intrång, om vår motion bifölles. Ty huru man än må gilla denna dryck och så outhärlig den än må vara, så är den väl icke så för hvarje ögonblick outhärlig, att man behöfver fara ut efter vägarne och sälja, utan man torde väl kunna vänta, till dess man kommer fram till målet, till requirerterna. Men, som sagdt, jag skall vara den första att erkänna, att svårigheter komma att möta här, och jag skall också erkänna rigtigheten af den anmärkning, som utskottet gjort, att vi icke framställt bestämda förslag. Deremot hafva vi bestämdt uttalat, hvad vi vilja, och det tillkommer icke oss såsom motionärer i detta

Om ändringar i gällande förordning angående försäljning af vin och maltdrycker m. m.
(Forts.)

Om ändringar i gällande förordning angående försäljning af vin och maltärycker m. m.
(Forts.)

fall att stipulera något lagförslag, utan det öfverlemnade vi till Kongl. Maj:t. Hufvudsaken är, att Kongl. Maj:t får klart för sig, huru det nu tillgår, och vi hafva tänkt oss, att om vi kunde få en skrifvelse till stånd, så skulle det sedan vara Kongl. Maj:ts sak att göra hvad som kan göras åt denna sak. Det är med anledning deraf, herr talman, som jag skall be att få yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till min med fleres motion.

Herr Grundell anförde: Jag ber att få uttala mitt instämmande i den af herr Persson i Tällberg m. fl. väckta motionen. Detta gör jag så mycket hellre, som de af motionären påpekade missförhållandena äfven förports i den landsort, som jag representerar. Man har der under de senare åren fått göra den nedslående erfarenheten, att, sedan man med möda afskaffat de fasta ölkrogarna, verkan af denna åtgärd i väsentlig mån förtagits genom ambulerande krogar, som på landsvägarna utan hinder drifva sin utskänkning. På grund häraf ber jag att få tillstyrka bifall till motionen.

Herr Ericsson i Väsby: Herr talman, mine herrar! Som jag är en af dem, som undertecknat denna motion och dessutom är en af dem, som haft förmånen att få deltaga i den utskottsbehandling, som motionen undergått, och, som herrarne se, dervid reserverat mig mot det beslut, som man kommit till med afseende på herr Perssons motion — på grund af den ställning, som jag intagit till frågan, så anser jag mig skyldig bedja kammaren gifva mig uppmärksamhet för en liten stund; och jag får angifva några saker, som gjort, att jag behjertat motionens syfte.

Jag har som sagdt haft tillfälle att följa motionen under hela dess gång, för det första på nykterhetsvännernas sammanträden, der man diskuterat den, och sedermera i utskottet, och jag har funnit, att det var många omtvistade förhållanden hela vägen igenom och att orsaken dertill varit den, att detta är, tycktes det, en alldeles ny nykterhetsfråga, både för våra nykterhetsvänner och för utskottet, hvilket gör, att man icke kommit till allmän insigt om detta sakförhållande. Nu är det så i vårt land, att de missbruk, som vi söka förebygga, icke uppenbara sig på alla trakter och områden, så att icke ens alla nykterhetsvänner känna saken i dess helhet. Derfor har det varit svårt att få en motion, som är tillfredsställande, och ännu svårare att i utskottet komma till enighet. Detta synes också af utskottets betänkande. Vi se, att det finnes reservanter mot det beslut, som utskottet kommit till, och det finnes också reservanter mot utskottets motivering, för att icke tala om den diskussion, som der försiggått. Under den diskussion, som försiggått der, har man funnit, — och det synes också af utskottets betänkande — att motionärerna icke tydligt framhållit hvad de menat och icke förebragt sådant bevisningsmaterial, som de bort, eller icke gjort det nog tydligt, och därför har man kommit till det resultat, att man måste afslå motionen; och man har dessutom åberopat, att vi hafva en sådan förträfflig och präktig lag, att man icke kan finna någon bättre. Jag

vill nu icke säga, att den icke är bra; men att den behöfver vara bättre, är jag öfvertygad om på grund af erfarenheten från min egen valkrets. De missförhållanden, som i min hemtrakt råda i afseende på ölförsäljningen, äro af ganska betydelsefull och allvarsam art, och jag önskar, att man icke må komma att få se dem i hvarje trakt på samma sätt, som vi få se dem; utan hellre önskar jag, att vi på lagstiftningens väg kunde hämma denna ölfloed, så att den sluppete taga en allt för stark fart öfver hela vårt land, innan vi vidtagit någon ändring med den. Ty skall den först utbreda sig öfver hela vårt land, och våra representanter på det sättet blifva öfvertygade, så har den fört med sig sådana följder, att de vore oberäknliga.

Det är så i min hemtrakt, att Eskilstuna stad är centralpunkten, och der finnas ölbyggerier och icke endast bryggerier, utan äfven öltappare, som uteslutande lefva på att tappa öl och köra ut det på landet till allmogen och i synnerhet till de ställen, der något större arbetsföretag kommit till stånd. Vi kunna tänka oss, hvad följden blir, t. ex. när en ölutkörare oupphörligen, många gånger dagligen, kommer till ett arbetslag. Vi kunna förstå, huru det skall inverka på arbetslaget, och hvilket resultatet skall blifva med afseende på den fattiga arbetaren. Det är också klart, då en arbetare har så liten förtjänst, icke mer än 1 krona 50 öre eller 2 kronor om dagen, och då ölutköraren står till hands från morgon till qväll och trugar på honom sina skadliga varor, det är klart, säger jag, att han dels skall locka arbetaren från arbetet och dels locka honom till att förstöra sin arbetsförtjänst: hans familjs tillstånd kommer att i betänklig grad försämrast, och det uppstår följder för framtiden, som blifva för kommunen säkerligen alldeles oberäknliga.

Till följd af att jag sett saken på nära håll, har jag icke kunnat undgå att nämna, hurudant förhållandet är. Man tror att de så kallade nykterhetsvännerna äro fanatici och komma fram med påståenden, som icke äro annat än svärmerier. För min del vill jag säga, att jag icke är någon svärmare och icke går med på nykterhetssaken längre än jag ser, att det är en beaktansvärd sak. Och det är därför jag vill framhålla de skäl, som gjort, att jag gått med på denna motion.

Motionären har åberopat en paragraf i vår lag angående ölförsäljning. Utskottet har också upptagit samma paragraf, och det är egendomligt nog, att motionären funnit denna paragraf och dess ifrågavarande moment icke tillfyllestgörande, men utskottet anser det vara alldeles oöfverträffligt, så att man icke kan få något bättre. Men jag ber att få läsa upp denna paragraf. Det är den 15 § 2 momentet af kongl. förordningen angående försäljning af vin och maltdrycker den 24 oktober 1885, hvilken lyder:

“Om å landet eller i stad utom stadens planlagda område vin eller maltdrycker kringföras för försäljning, och det visar sig, att derigenom oöfelig utskänkning främjas eller oordningar eljest för-anledas, eger i stad magistraten och på landet kommunalnämnden att för viss tid eller för alltid förbjuda den, som kringföringen besörjer, äfvensom, der omständigheterna dertill föranleda, den för hvars räkning försäljningen sker, att till afsalu kringföra eller låta kringföra

Om ändringar i gällande förordning angående försäljning af vin och maltdrycker m. m.
(Forts.)

Om ändringar i gällande förordning angående försäljning af vin och maltdrycker m. m.
(Forts.)

dylika drycker eller ock föreskrifva sådana inskränkningar i rätten dertill, som må finnas af omständigheterna påkallade; dock må tillverkare af vin eller maltdrycker icke förbjudas att genom kringföring utbjuda och afyttra sina tillverkningar inom hus eller å fartyg.“

Nu har man sagt, att kommunalnämnden på landet har sådan magt, att det icke behöfves någon bättre, och det är sant, att den har en mycket stor magt i första hand att förbjuda ölutkörning, om oordningar uppstå, men huru långt kommer man med denna paragraf? Enligt min tanke icke längre med ölutköraren än att, om han gör sig saker till öfverträdelse af författningen, d. v. s. om han säljer mindre än 10 liter, kommunalnämnden då kan komma åt honom. I annat fall kan kommunalnämnden icke tillämpa denna paragraf, och skulle den kunna komma åt ölutköraren med afseende å oordningar, som stå i sammanhang med ölförsäljningen, hvad är dermed vunnet? Den kan i alla händelser icke förbjuda honom att lemna öl i hus och på fartyg, och således kunna hvilka oordningar som helst uppstå; ölutköraren far i alla fall lika bra fram och under tiden plockar han ut sitt ölförråd och befrämjar derigenom eländet, om jag så får uttrycka mig. Jag har haft tillfälle att se ölförsäljningen på nära håll och jag vet därför huru den tillgår; jag vet präktiga bondgårdar i min hemort, som varit hem för frid, enighet, sällhet och kärlek, men som blifvit ruinerade; jag vet, att familjefäder i några hem — jag vågar uttala det — tidsals druckit öl med sina drängar, under det att arbetet legat nere. Efter någon tid hafva de vaknat till besinning öfver eländet, så att, när ölutköraren kommit, de hafva sagt: nej, jag tager icke mera öl af eder, men ölutköraren har det oaktadt bedt att han, som kört lång väg, måtte få lägga ölet i källaren för att der förvaras. Detta är således en list, hvaraf ölutköraren begagnar sig, och han förmår slutligen husbonden att få ställa ölet i hans källare, men under tiden kommer det personer till honom, begäret efter öl stiger, och det blir återigen ett öldrickande och en supperiod.

Jag har blifvit ombedd af mina valmän att göra allt hvad jag kunde från den plats, der jag nu står, för att stötja detta missbrukande af öl. Förlidet år, då jag kom upp till Riksdagen, tycktes icke nykterhetsvännerna från alla håll haft rätt insigt om saken, men i år var det ett väsentligt annat förhållande, ty nu kommer man från alla möjliga håll och har insigt om, att det är ett ondt, som kommer att öfversvämma vårt land. Derfor tror jag, att vi hafva ett stort ansvar, om vi, när vi se detta onda, icke söka göra något för att förhindra detsamma.

Jag skall icke längre upptaga kammarrens tid, utan endast anhålla att på de af mig anförda skäl få yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till den af herr Daniel Persson m. fl. väckta motion.

Herr Bergström: Herr talman! Den ärade talaren och motionären, som först hade ordet under denna debatt, vände sig deremot, att utskottet sagt, att motionen innebure ett frångående af de af Riksdagen åren 1890 och 1891 uttalade åsikter i detta ärende och i konsekvens dermed ett utdömande af den åtgärd i nykterhetens in-

tresse, som Riksdagen 1891 gillat och godkänt. Han förklarade, att motionen icke innebure något klander mot ifrågavarande förordning, utan att den tvärtom äsyftade ett kompletterande af densamma.

Utskottet har dock för sin del icke sagt, att motionen innebar något klander mot förordningen i dess helhet, men väl ett klander mot och ett utdömande af den paragraf deri, hvarom här är fråga, och som år 1891 tillkom i hufvudsaklig öfverensstämmelse med Riksdagens eget uttalande.

Motionären har vidare yttrat, att utskottet skulle hafva antyddt, att det erfordrades en *fullständig* utredning, innan någon åtgärd från Riksdagens och regeringens sida borde vidtagas. — Detta har utskottet icke sagt. Någon *fullständig* utredning hafva vi icke kunnat begära, men väl hafva vi kunnat begära att åtminstone från någon af de landsdelar, som företrädesvis tryckas af det ifrågavarande onda, måtte förebringas en utredning om att nuvarande lagstiftning icke är fullt användbar eller kan blifva det genom ytterligare utveckling, utan att det behöfves en fullständigt ny lagstiftning i detta afseende.

Den förste ärade talaren har medgifvit, att, då denna motion skrefs, flera olika förslag till formulering vore å bane, men han sade tillika, att han var öfvertygad om, att af denna motion skulle framgå fullt klart hvad motionärerna vilja. Det har dock vid utskottets behandling af motionen varit absolut omöjligt att få fullt klart för sig, hvad motionärerna vilja.

Om man ser på sista sidan af motionen, sid. 3, så finner man, att motionärerna, efter att hafva förebragt en del anmärkningar beträffande nuvarande missförhållanden, säga, att ett bättre förhållande kan vinnas *endast* genom att förbjuda sjelfva kringföringen af ifrågavarande rusdryck till försäljning; men ögonblicket derefter säga de, att ett bättre förhållande kan ernås genom att *åtminstone* vidtaga nödiga inskränkningar i denna handel, och ögonblicket derefter, uti sista stycket af motiveringen, att de afse att *förhindra* försäljningen af vin och maltdrycker från fordon.

Nu skulle man efter allt detta kunnat vänta att, när motionärerna komma till klämman uti sin motion, de skulle yrka, att Riksdagen af regeringen skulle begära sådan förändring uti kongl. förordningen angående försäljning af vin och maltdrycker den 24 oktober 1885, att denna försäljning, då den sker å väg eller från fordon, skulle förbjudas. Men de framställa icke ett sådant yrkande, utan de begära endast, att den skadliga försäljningen af öl å vägar måtte förhindras, d. v. s. de göra här en ny distinktion, hvaraf synes framgå att de mena, att icke all försäljning af öl å vägar är skadlig. I sådant fall är det dock nödvändigt, i händelse Riksdagen skall skrifva till Kongl. Maj:t, att Riksdagen urskiljer, hvilken försäljning som Riksdagen anser skadlig eller icke skadlig, och framhåller, hvilka medel som böra användas för att få bort den skadliga försäljningen och endast hafva den oskadliga kvar.

Det är alldeles tydligt, att, när Riksdagen så nyligen som för några år sedan begärde en lagstiftning i detta ämne och uttalade sig för en lagstiftning på grund af regeringens framställning, det är nöd-

Om ändringar i gällande förordning angående försäljning af vin och maltdrycker m. m.
(Forts.)

*Om ändringar i gällande förordning angående försäljning af vin och maltdrycker m. m.
(Forts.)*

vändigt att uttala sig fullt tydligt såväl i afseende å hemställan som motivering samt säga ut, i hvilka afseenden man vill hafva en förändring.

Utskottet har för ingen del velat förneka, att här förekomma missförhållanden, särskildt i vissa delar af landet, men utskottet har icke trott, att en framställning af den allmänna och mångtydiga art, som motionärerna ifrågasatt, skulle leda till något verkligt resultat i nykterhetens intresse, och jag får för min del säga, att det på visst sätt väckt min förvåning, att nykterhetsmöten, som nyligen behandlat denna motion, i stället för att egna densamma en enligt min tanke välbehöflig kritik, utan vidare gifvit den sitt loford och erkännande. Det är klart, att på detta lagstiftningsområde likasom på alla andra — och framför allt för lagstiftare — är det icke nog, att man vill förbättra, utan man måste äfven göra klart för sig *hvad* man vill och *huruledes*.

På de skäl, som jag nu anfört, skall jag, herr talman, anhålla att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Alsterlund: Herr talman, mine herrar! Eftersom jag reserverat mig mot det beslut, hvartill utskottet kommit, skall jag be att få säga några ord.

De skäl, som föranledt mig att reservera mig mot utskottets beslut, äro i hufvudsak desamma, som nyss af herr Daniel Persson blifvit framhållna, och jag skall därför icke upptaga tiden med att upprepa dem; men jag får i stället erinra om, att konsumtionen af öl under det senare årtiondet i betydlig grad tilltagit. Frågar man efter anledningen dertill, nödgas man svara, att den ligger icke så mycket deri, att öl nu mer än förr användes af befolkningen såsom näringsmedel, utan hufvudsakligen deri, att ölet användes numera såsom ett njutnings- och berusningsmedel.

Hvad nu kringföringen af maltdrycker till försäljning beträffar, så hafva trovärdiga personer från åtskilliga delar af landet intygat, att denna försäljning verkar mycket ondt; och att den har åtminstone för dem, som hafva begär för starka drycker, samma skadliga följder i moraliskt och ekonomiskt hänseende som kringförande af spritvaror.

Med bekymmer hafva nykterhetsvännerna erfårit detta sorgliga förhållande, och det är för att råda bot emot detta onda som den motion, som nu föreligger till behandling, framkommit.

Jag är viss på att, om herrarne nu i dag afslå denna motion, såsom utskottet hemställt, det skall, innan många år förgått, visa sig, att vi haft godt fog för densamma, och kammaren skall nog då också vilja vara med om enahanda steg, som nu af motionärerna i nykterhetens och sedlighetens intressen föreslagits.

Jag skall icke längre upptaga kammarens tid, utan anhåller att få yrka bifall till motionen.

Herr Jönsson i Mårarp instämde häruti.

Herr Ericson i Ransta: Jag är icke någon vän af våldsamma åtgärder på detta område, och jag har därför icke kunnat instämma

uti flera af de uti detta afseende väckta motioner, emedan jag anser, att de hafva allt för mycket inträngt på den individuella friheten. Men att denna motion har skäl för sig, har jag haft tillfälle att erfara. Det är i den trakt, som jag tillhör, först på senare åren som denna erfarenhet vunnits.

Det är som jag säger blott för några få år sedan, som dessa öltukörare börjat visa sig i min hemtrakt; men detta ofog har tilltagit till den grad och visat sig på så många olika håll, att, enligt min åsigt, dessa kringresande ölkrogar, såsom jag skulle vilja kalla dem, börjat medföra ganska betänkliga olägenheter.

Jag vet icke, huruvida man genom bifall till denna motion skulle kunna undanröjda dessa olägenheter, som synas tilltaga ute i bygderna, men jag har i alla fall velat uttala mig åtminstone i motionens syfte; och jag hoppas, att man på lagstiftningens område kan finna en utväg att förhindra detta kringgående af lagen. Vi veta visserligen, att dessa öltukörare ej hafva rätt att sälja mindre än 10 liter. Men huru skall man kunna kontrollera, att denna föreskrift åtlödes? Jag har ofta varit i tillfälle att se, huru dessa öltukörare slå upp sina buteljer och sälja $\frac{1}{3}$ liter i stället för 10 och det åt hvar och en, som derom framställer begäran.

Nu säger man visserligen, att det icke är *lagens* fel, att den ej tillämpas, men svårigheterna härvidlag bestå i att få en *åklagare*, som i dylika fall uppträder och söker tillämpa lagen. Detta är dock i de flesta fall omöjligt.

Jag vill ej framställa något bestämdt yrkande, men då jag varit i tillfälle att se de olägenheter, som motionen har påpekat, skall jag be att åtminstone få uttala mig i samma syfte som motionären gjort.

Öfverläggningen förklarades härmed slutad. I enlighet med de gjorda yrkandena gaf herr talmannen propositioner *dels* på bifall till utskottets hemställan och *dels* på afslag derå och bifall till den ifrågavarande motionen och förklarade herr talmannen sig anse röstöfvervigt förefinnas för den förra meningen. Som votering emellertid begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad Andra Kammarens tredje tillfälliga utskott hemställt i första punkten af förevarande utlåtande n:o 14, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren med afslag å utskottets hemställan bifallit den i ämnet väckta motionen.

Om ändringar i gällande förordning angående försäljning af vin och maltdrycker m. m.
(Forts.)

Efter röstsedlarnes uppräknande befans, att 70 ledamöter röstat ja, men 73 nej; i följd hvaraf kammaren beslutit, enligt nejpropositionens innehåll; och skulle detta beslut, jemlikt § 63 mom. 3 riksdagsordningen, genom utdrag af protokollet delgifvas medkammaren.

Punkten 2.

Bifölles.

Jemväl detta beslut skulle på grund af ofvan åberopade lagrum genom utdrag af protokollet delgifvas Första Kammaren.

§ 10.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *O. W. Lindh* i Seffle under sex dagar från och med den 5 innevarande april.

§ 11.

Justerades protokollsutdrag angående kammarens i dagens sammanträde fattade beslut; och åtskildes derefter kammarens ledamöter kl. 11,45 e. m.

In fidem

E. Nathorst Bööz.

Tisdagen den 2 april.

Kl. 3 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 26 nästlidne mars.

§ 2.

Upplästes och lades till handlingarne följande till kammaren inkomna utslag:

Kongl. Maj:ts utslag på de besvär, dels länsmannen E. O. Frånberg dels ock hemmansegarne M. E. Helander samt handlandena L. Magn. Åström och Jac. Eriksson i Strömnäs äfvensom hemmansegarne Er. Sigurd Bergman, N. P. Eriksson och Olof Ulander i Fiskja i underdånighet anført deröfver, att,

sedan, på grund af vederbörande myndigheters derom utfärdade kungörelser, val till ledamot af Riksdagens Andra Kammare för Ångermanlands södra domsagas valkrets för tiden intill den 1 januari 1897 blifvit i de särskilda kommunerna inför kommunalstämmornas ordförande den 16 december 1894 förrättadt och den 31 i samma månad af domhufvanden afslutadt, dervid hemmansegarne Johan Lindgren i Gallsätter befunnits hafva erhållit de flesta rösterna, samt domhufvanden i följd häraf förklaradt, det fullmagt att för valkretsen vara riksdagsman i Andra Kammaren under ifrågavarande tid skulle för Lindgren utfärdas,

och hemmansegarne A. Ramstedt i Bergom, D. Sundin i Gumås och Olof Bergman i Hjelta samt P. Westman och P. O. Westman, båda i Strinne, hos Kongl. Maj:ts befallningshufvande i Vesternorrlands län öfver valförrättningen anført besvär under yrkande, att, som vid rösternas aflemnande i Gudmundrå den 16 berörda december olagligen tillgått, ity att en del röstande icke sjelfve direkt lemnat sina röstsedlar, utan dessa genom flera personer sändts till valurnan, att med få undantag alla valsedlar mottagits af en person, som öfverbringat dem till valurnan, samt att röstsedlarne icke blifvit af kommunalstämmans ordförande öppnade och upplästa, hvilket i stället verkstälts af andra personer utan kontroll, alla i Gudmundrå afgifna röster måtte frånräknas och P. Westman i Rossvik, som varit i röstetal närmast, anses vald eller, om detta icke kunde bifallas, valet förklaras ogildt och nytt val anställas,

Kongl. Maj:ts befallninghufvande genom utslag den 28 januari 1895 sig utlätit, att som upplyst och vitsordadt vore, att vid ifråga-

varande, inför ordföranden i Gudmundrå sockens kommunalstämma den 16 december 1894 hållna valförrättning så tillgått, att, sedan kommunalstämman vice ordförande jemte kommunalnämndens ordförande anmodats att såsom kontrollanter taga plats vid valförrättarens bord, på hvar sin sida om denne, de röstande efter upprop framträdtt till förrättningsbordet och, på valförrättarens anmodan, hvar efter annan aflemnade sina valsedlar till kommunalstämmans vice ordförande, som derefter nedlagt valsedlarna, i mån af desammas aflemnande, i valurnan, samt att, efter det samtliga afgifna valsedlar sålunda blifvit i valurnan nedlagda, dessa, en i sender, blifvit, vexelvis af kommunalstämmans vice ordförande och kommunalnämndens ordförande ur valurnan upptagna, af dem högt upplästa samt derefter aflemnade till valförrättaren, som slutligen inlagt dem i ett konvolut, hvilket af valförrättaren förseglats; alltså och då af hvad sålunda förekommit framginge, att de af valförrättaren mottagna valsedlar icke blifvit af de röstegande sjelfve utan af andra personer till valförrättaren aflemnade, och vid sådant förhållande samma valförrättning icke försig-gått i grundlagsenlig ordning, upphäfdes i dess helhet det öfverklagade riksdagsmannavalet och förordnades, att nytt val af riksdagsman i Andra Kammaren för Ångermanlands södra domsagas valkrets skulle i laga ordning ega rum;

öfver hvilka underdåniga besvär Ramstedt, Sundin, Olof Bergman, P. Westman och P. O. Westman i underdånighet sig förklarar;

med Kongl. Maj:ts högsta domstol beslutet; gifvet Stockholms slott den 27 mars 1895.

Kongl Maj:t har i nåder låtit sig föredragas ofvanberörda underdåniga besvär; och enär det icke blifvit styrkt, att, på sätt i de öfver valet anförda besvären uppgifvits, en del af de röstande icke sjelfva utan genom mellanstående personer aflemnade sina röstsedlar i valurnan; ty och då förfarandet vid valförrättningen, sådant detsamma, enligt hvad handlingarna utvisa, varit af valförrättaren anordnad, icke kan anses emot lag stridande, pröfvar Kongl. Maj:t lagligt att, med upphäfvande af öfverklagade utslaget, ogilla de hos Kongl. Maj:ts befallningshafvande anförda besvären och fastställa det öfverklagade valet. Det vederbörande till underdånig efterrättelse länder.

Under Kongl. Maj:ts sekret.

(Sigill.)

A. E. Sjöstrand.

§ 3.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr C. G. Andersson i Skeenda under 12 dagar fr. o. m. den 4 dennes,

" friherre W. von Schwerin	" 9	"	"	" 8	"
" R. Darin	" 10	"	"	" 7	"
" O. Erickson i Bjersby	" 13	"	"	" 4	"
" P. Nilsson i Tönnersa	" 12	"	"	" 5	"
" A. Olsson i Tyllered	" 12	"	"	" 5	"
" A. Andersson i Backgården	" 14	"	"	" 4	"

herr	<i>N. Boström</i>	under 14 dagar fr. o. m. den 4 dennes,					
"	<i>O. A. Johansson</i>	i Dingle	"	12	"	"	"	5 "
"	<i>J. Eliasson</i>	"	10	"	"	"	8 "
"	<i>P. G. Petersson</i>	i Brystorp	"	10	"	"	"	8 "
"	<i>F. O. Larsson</i>	i Mörtlösa	"	10	"	"	"	8 "
"	<i>C. Rydberg</i>	"	10	"	"	"	8 "
"	<i>C. A. Kumlin</i>	"	10	"	"	"	5 "
"	<i>P. Pehrsson</i>	i Norrsund	"	9	"	"	"	9 "
"	<i>A. Petri</i>	"	12	"	"	"	6 "
"	<i>C. A. Andersson</i>	från						
	Malmö	"	10	"	"	"	7 "
"	<i>S. B. Bruhn</i>	"	14	"	"	"	4 "
"	<i>P. Pehrsson</i>	i Törneryd	"	12	"	"	"	4 "
"	<i>J. Bengtsson</i>	i Gullåkra	"	12	"	"	"	4 "
och	<i>M. Dahn</i>	"	12	"	"	"	7 "

§ 4.

För motions afgifvande hade sig anmält herr *O. M. Höglund*, hvilken nu aflemnade en motion, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående bidrag till bestridande af kostnaderna för en allmän konst- och industriutställning i Stockholm år 1897.

Denna motion, som erhöll ordningsnummer 174, begärdes på bordet och bordlades.

§ 5.

Till bordläggning anmälles statsutskottets utlåtanden:

n:o 10, angående regleringen af utgifterna under riksstatens *nionde* hufvudtitel, omfattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna;

n:o 48, i anledning af Kongl. Maj:ts framställningar i fråga om anslag till uppförande af nya kasernetablissemment m. m.; och

n:o 49, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition om anordnande af ett isoleringsstall vid veterinärinstitutet i Stockholm m. m.

Dessa ärenden skulle å föredragningslistan för morgondagens sammanträde uppföras framför de ärenden, som blifvit två gånger bordlagda.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3,15 e. m.

In fidem

E. Nathorst Böös.